

Özet

Menon, olasılıkla Platon'un en erken diyaloglarından biridir. Konuşma takriben M.Ö. 402 civarında geçmektedir. Diyalog Menon'un Sokrates'e erdemini öğretilir olup olmadığını sorması ile başlar ve bu soru (en temelde erdemini ne olduğu sorusu ile birlikte) diyalog boyunca ele alınmaya devam eder.

Diyalogda elenchus yöntemi sergileniyor: Erdemini ne olduğunu bildiğini iddia eden kişi (Menon) sorgulanıyor ve ne Sokrates'in ne de uzman kişinin bu terimin ne anlama geldiğini bilmediği ortaya çıkıyor.

Anamnesis öğretisi (hatırlama/anımsama öğretisi) ileri sürülüyor: Ruh ölümsüzdür, her şeyi bilir ve öğrenmek için sadece hatırlaması gerekir.

Erdem bir tür bilgeliktir tezi savunuluyor. Ayrıca Sokrates bir tanımın doğasına dair bir dizi özel noktaya parmak basıyor.

Sokrates ve Menon erdem için bir dizi olası tanımı ele alıyorlar. Bu tanımlardan her birini Menon ortaya atıyor/öneriyor ve Sokrates bunları bir çeşit söküme uğrattırıyor. Bir noktada şu soru gündeme geliyor: kişi henüz bilmediği bir şeyi araştırabilir mi veya arayabilir mi (erdemini tanımının aranmasında olduğu gibi)? Sokrates bunu anlamak için Menon'un kölesine sorgulama yöntemini uyguluyor ve cevap olarak anamnesis öğretisini ortaya atıyor.

Diyalog klasik Sokratik aporia durumu ile sona eriyor: erdemini ne olduğunu hala bilmiyorlar ama hiç değilse bilmediklerini biliyorlar.

Genel analiz ve temalar

Menon, derin diyaloglardan biridir. Bazı yerlerde kimi girift kısımlar varsa da (Menon'un kölesine yapılan geometri sınavı gibi), görünüşte çok açık ilerler. Sonuçta, yine görünüşe göre çok az şey ortaya konur, metnin odağındaki erdem nedir sorusuna nihai bir cevap verilmez.

Bu basitlik ve neticesizlik aslında çok heves edilen hedeflerin üzerini örtmekte/gizlemektedir. Bunların birincisi tanımın doğasıdır. Tanım kavramı Sokrates'in zamanının oldukça yeni bir kavramdır ve geçmişten beri gelen Yunan bilgeliğine ters düşen bir kavramdır. Erdemini doğasının soruşturulabileceği bile Menon için tuhaf ve sıra dışı bir durumdur, o kadar ki, konuşmayı erdemini ne olduğunu sorarak değil ama erdemini nasıl öğretilebileceğini sorarak başlatır.

Diyalogun başlangıcı, erdeme ilişkin sonra-gelen sorularla uğraşmadan önce erdemini incelikli-etraflı bir tanımının yapılması gerekliliği şeklindeki düşünceye ayrılmıştır. Bu husus Sokratik elenchus'un kalbini oluşturur ve hakikate erişmek için önce zemini edinilmiş ve üzerinde düşünülmemiş bilgiden temizlemeyi amaç edinir. Menon kendisinden emin şekilde erdem için bir dizi tanım öne sürer ama her biri Yunan kültürünün adet olmuş yönlerini yedeğinde getirir. Sokrates bunları bileşenlerine ayıklar ve böylece onların bir tanımın gereklerini sağlamadıklarını gösterir. Demek ki erdemini ne olduğunu belirleme işini bahane kılarak Sokrates aslında erdemini temelde ne olmadığını göstermek şeklindeki daha öncelikli projesini gerçekleştirmektedir. Menon'da gerçekten başarılı şey, bir erdem kavramı geliştirmek değildir, ama erdeme dair iyi bir kavramın neleri sağlaması gerektiğine dair bir kavram ortaya konur.

Sağlanması gereken şeylerden ilki erdem hakkında neyin evrensel olduğuna dikkat etmektir. Menon'un sıkça içine düştüğü hata, hepsinde ortak olanı işaret etmesi gerekirken, erdeme ilişkin çeşitli örnekleri ileri sürmesi olmuştur. Bir tanımın sağlaması gereken şartlardan biri, tanımlanan terimin tanımda kullanılmamasıdır. Menon erdemini güzel şeyleri edinme yeteneği olduğunu söylediğinde Sokrates bu hususa işaret eder. Sokrates bu edinmenin ancak adilse erdemli olacağı konusunda Menon'u ikna eder. Oysa eğer adalet bir erdemse o zaman erdemini tanımlama içinde kullanılamaz.

Bu, gerçekten haşmetli bir projedir: Sokrates (ve Platon) bilgisinden hiç şüphe etmemiş bir kültür-medeniyet dünyasını, en emin olduğu konularda, aslında hiçbir şey bilmediğine ikna etmeye çalışmaktadır. Daha da çarpıcı olanı, bu kültür dünyasını, sadece bilgisiz olduğuna değil ama nasıl bilinmesi gerektiğini de bilmediğine ikna etmeye çalışırlar. Sokrates erdem sorusunun cevabını bildiği iddiasında değildir, ama bir cevabın nasıl olması gerektiğini, onun temel biçimini bildiğini iddia eder.

Yine de herkesin en emin olduğu, iyiliğe dair bilginin, bu köktenci yerinden edilişi, Sokrates'in muhatapları için çok müşkül/zahmetli/acılı ve kafa bulandırıcı bir işlemdir ve her seferinde, bilir göründüklerini aslında bilmedikleri ortaya çıkınca şaşkınlığa uğramaktadırlar. Bu durum, kişinin bilmediği şeyi araması paradoksunda tepe noktasına varır. Nasıl bir şey olduğunu bilmeden erdemi aramaya nasıl başlayabiliriz?

Bu soru Sokrates'e anamnesis fikrinin bir türevini ileri sürmek için ilham verir: öğrenme, ruhun bu dünyaya doğmadan önce öğrendiklerini hatırlamasıdır. Bu husus hep tartışılmıştır, çünkü Sokrates'in ısrarla hep söylediği şey, kendisinin hiçbir şey bilmediğini bildiğidir. Oysa burada, daha önce hep olageldiği üzere, negatif kuramlar ve yapısökümlere karşı olarak, ilk defa bir bilme iddiası ve pozitif bir kuramla karşı karşıyayız.

Sonuçta Sokrates erdeme dair çok az saptamalar yapar ve en önemlisi de erdemi öğrenmek (eğer bu bir bilgi ise) aslında onu hatırlamaktır. Diğerleri içinde en önemli husus, iyi ya da erdemli olanın bilgeliğe dayandığıdır: "Ruhun üstlendiği ve yüklendiği her şey, eğer bilgelikle idare edilirse, mutlulukla neticelenir." Gerçek erdem bir adet, alışkanlık meselesi değildir, bir bilgi meselesidir.

Yine de Menon'da bu husus tam açık değildir. Erdemin "bütünüyle veya kısmen" bir tür bilgelik olduğu sonucu ile, onu kimsenin öğretemeyeceği (dolayısıyla bilgi olamaz) sonucu arasında bir çekişme vardır. Diyalog erdemi bir düz bilgi ya da sıradan insanın bilgisi olarak ya da onun üzerine anlayışımız olmasa da tanrıların bize bahşettiği bir tür gizemli bilgi olarak tanımlayarak bizi askıda/havada bırakır. Genelde görüldüğü kadarıyla, erdemli insanların çoğu, doğru bilgi yerine doğru kanılar edinmekle böyle olmuşlardır. Doğru kanılar bizi bilginin götürdüğü ile aynı hedeflere götürse de neden doğru olduklarının bir izahı yoktur ve bir izahla sabitlenmemiş/bağlanmamış ve bir yere oturtulmamışlardır. Bu yüzden yanlış kanılar edinmektense doğru olanları edinmek için ancak yarı-kutsal bir ilhama güvenebiliriz.

Bu ikilem/çıkılmaz bizi Sokrates'in (ve Platon'un) önceki/özgün amacına geri götürür: Sokrates'in uyguladığı diyalogik çözümleme biçimi her şeyden önce yanlış kanıları ortaya çıkarmaya yöneliktir. İkincisi, doğru kanılar dizisinin yerini hakikate bırakması için zeminin temizlenmesini amaç edinir. Eğer erdemini bir tanımının sağlaması gereken koşulları yerine getirirsek, kanılarımızı körlemesine sinamak durumunda kalmayız artık (Menon'da olduğu gibi). Bunun yerine önce erdemini bir izahına (erdeme ilişkin sabitlenmiş/bağlanmış bir fikir/düşünce) sahip oluruz ve sonra onun detaylarını/ayrıntılarını

ortaya koyarız. Menon diyalogu bu projenin sadece ilk kısmını gerçekleştirmeye çalışır ama ikinci kısım için de önemli ve değerli bir temel atar.

Terimler

Sokrates: Atina sokaklarında ömrünü, bilge olduklarını düşünen insanları aslında cahil olduklarına ikna etmeye adanmış. İnsanları, edinilmiş bilgeliğe güvenmek yerine doğruyu/hakikati kendi başlarına keşfetme konusunda cesaretlendirmiş. Apaçık doğruları yapısöküme uğratmak anlamına gelen sorular sorma yoluyla, yani diyalogla bunun yapmıştır. Özellikle erken dönem diyaloglar bir aporia durumu ile sonuçlanır, Menon da öyle.

Menon: Önde gelen bir Tesalyalı. Xenophon'un "Anabasis"inde de geçer ve orada hain ve hırslı olarak anlatılır.

Erdem: Yunancada "arete" hem genel olarak erdem hem de cesaret, cömertlik gibi bireysel erdemler için kullanılır. Menon'da bu sözcük bazen "iyi" ile eş anlamlı kullanılır.

Tesalya: Gorgias gibi sofistleriyle meşhur bir Yunan kent-devleti.

Gorgias: En çok bilinen sofistlerden biri. Burada Sokrates onu erdemin ne olduğunu bildiğini iddia edenlere örnek olarak gösterir. Sokrates'in aşırı zor olduğunu düşündüğü sorulara etraflı/geniş ve debdebeli/fevkalade cevaplar verir. Menon'un hocasıdır.

Sofistler: Sokrates erdemi öğreten kişi için en uygun aday olarak onları gösterir (iki kez). Aslında bunu onlarla alay etmek için yapar, zira Sokrates erdemi kimsenin öğretemeyeceğini, çünkü kimsenin erdemin doğasını bilmediğini düşünür ve bunu gösterir. Sokrates sofistlerden bilhassa sorulara açık/net ve kısa/özlü cevaplar yerine gösterişli ve etraflı/uzun cevaplar verdikleri için hoşlanmaz. Yani felsefe yerine retorik yaptıkları için. Sofistler toplumun önde gelenleri tarafından da (burada Anytus) hoş karşılanmaz, çünkü aldatıcı söz oyunları ile geleneksel ideallere zarar verirler ve gençliği yoldan çıkarırlar.

Elenchus: Yoğun bir sorular dizisi yoluyla muhatabının bildiğini düşündüğü şeyi bilmediğini ona göstermek (aporia hali). Menon'da bunun çok sıkı/yoğun bir örneği sergilenir (Menon'un kölesine).

Eidos: Endam (stature) ve görünüş (appearance) anlamlarına gelen Yunanca sözcük. Platon bunu ideal biçimlere (idealara) gönderme yapmak için kullanır. Bunlar, aynı türden bütün şeylerin ortaklaşa sahip oldukları şeydir ve Menon'da başlıca bu anlamda kullanılır. Sonunda Platon biçimler düşüncesini ölümsüz ruh düşüncesi ile bağlantılı kılacaktır (Phaidon diyalogu).

Empedokles: Fiziksel dünyanın felsefesiyle uğraşmış bir eski Yunanlı düşünür. Sokrates'in renk tanımı dolayısı ile burada adından bahsedilir ve bu tanım asıl olması gerekene uygun örnek bir tanım olarak sunulur. Sunduğu tanım, Sofistleri n tanım tarzı ile karşıtlık oluşturur.

Aporia: kişinin daha önce bildiğini düşündüğü şeyi aslında bilmediğini fark edince içine düştüğü kesinsizlik ve şüphe/tereddüt hali. Sokrates için insanın cehaletini bilmesi, doğruyu bildiğine dair yanlış inancından iyidir.

Anytus: önde gelen Yunanlı devlet adamı.

Theognis: M.Ö. 6. Yüzyılda yaşamış şair.

Özet ve Analiz: Bölüm 70-80

Tartışma Menon'un erdemini öğretilbilir olup olmadığını sorması ile başlar. Menon erdemini belki de uygulama-pratiğin bir sonucu olabileceğini ya da insan tabiatında var olan bir özellik olabileceğini varsayar. Sokrates Menon'a memleketi Tesalya'nın, bilgeliği ile ün saldığını hatırlatır ve bu ünün önde gelen temsilcisi Gorgias'ın herkese herhangi bir sorunun cevabını, konunun uzmanı gibi göz alıcı ve fevkalade şekilde vereceğini söylediğini hatırlatır.

Sokrates, diğer taraftan Atinalılar ise böyle soruları cevaplayabilme iddiası taşımazlar der ve kendisinin kesinlikle cahillerden olduğunu belirtir. En azından diyalogun devam eden bağlamı içinde düşünülduğünde, Sokrates'in bu tevazu gösterisi aldatıcıdır. Sokrates için kişinin bir şey bilmediğini bilmesi, kişinin aslında cahilken gözalıcı ve fevkalade bilgi iddiasında bulunmasından daha iyidir. Yani Sokrates Menon'a gösterdiği tevazu ile aslında Tesalyalıların, Gorgias'ın ve Sofistlerin genel bir düşkünlük içinde bulduklarını söylemek ister.

Bu cahilliğine ilave olarak Sokrates ayrıca bugüne kadar erdemini ne olduğunu bilen birine rastlamadığını söyler (daha önce Gorgias'la karşılaşmıştır ama görüldüğü kadarıyla hatırlamaz). Buna şaşırarak Menon hemen erdem için bir tanım vermeye kalkar. Menon farklı bir çok erdem bulunduğunu söyler, yetişkin erkekler için olanlar (kamu işlerini idare etme, dostlara yardım etme, düşmanlara zarar verme ve kendini koruma) yetişkin kadınlar için olanlar (evi idare etme, sahip olunanları koruma ve kocasına itaatkar olma) çocuklar, köleler, yaşlılar ve diğerleri için olanlar.

Bu, elbette erdemini bir tanımı değildir, farklı erdem türlerinin bir listesidir. Sokrates bunu, bu erdem kümesini bir arı kümesine benzeterek izah eder. Arılar büyüklük ve şekilde ayrılırlar ama arı olmakta birbirinden ayrılmazlar. Yani Sokrates'in peşinde olduğu şey erdemini genelde belirli/tanımlayıcı özellikleridir, erdemini formu/biçimidir (eidos). Bu formlar düşüncesi her türden şey için ideal, fiziksel-olmayan bir model bulunduğu fikri, burada temkinli bir şekilde ileri sürülür ve Platon burada, formların ayrı bir zihinsel ya da kutsal âlemde değil de bir şekilde her fiziksel şeyin içinde-tabiatında bulunduğunu söyler gibidir.

Arılar benzetmesine ilave olarak Sokrates sağlık ve dayanıklılık gibi nitelikleri de örnek verir ki Menon'a bütün erdem türlerinde ortak olan tek-basit biçimin peşinde olduğunu anlatmak ister. Örneğin bir adamın dayanıklılığı bir kadındaki ile (onda ne kadar bulunduğundan ayrı olarak) aynı şeydir.

Menon yine de Sokrates'in ne demek istediğinden tam emin değildir. Bu kafa karışıklığı Sokrates ve Platon'un düşüncesinin kendi zamanları için ne kadar özgün olduğunu hatırlatmalıdır, zira bu fikirler şimdi hepimizde yaygındır. Erdem teriminin onun bütün bireysel örneklerinde bulunan tek bir şeye işaret etmesi gerektiği fikri, dünya işlerindeki farklı başarı-yetenek türleri olarak erdem kavramına sahip Antik Yunan için oldukça farklıdır.

Sokrates Menon'a hiçbir erdemli/erdemsel niteliğin ılımlılık-mutedillik ve adalet olmadan iyi sayılamayacağını hatırlatır. Menon bunu onaylar ve Sokrates bu fikrin bütün erdem hallerinde ortak olan bir şeye götürdüğüne işaret eder. Menon bunun üzerine yeni bir tanım sunar: insanları yönetebilme sanatı.

Sokrates çocuklarda ve kölelerde bu sanatın bulunmadığını hatırlatır ve Menon'un "adilce ve adaletsizce değil" ibaresini eklemesinin gerekip gerekmediğini sorar. Menon kabul eder ve adaletin erdem olduğunu belirtir. Sokrates bunu tanımlar hakkında bir meseleye parmak basmak için fırsat bilir: Menon ne demek istiyor, adaletin bir erdem olduğunu mu, yoksa adaletin erdem olduğunu mu?

Bununla birlikte Menon hala erdem tanımı ile erdem örnekleri arasındaki ayrımı idrak edememiştir ve Sokrates başka bir örnek verir: yuvarlaklık bir şekildir ama şeklin kendisi değildir. Menon bu sefer durumu kavrar ve tanımına açıklık getirir: adalet bir erdemdir ama erdem kendisi değil. Başka birçok erdem var der ve bir kısmını sıralar: cesaret, ılımlılık, bilgelik, cömertlik ve pek çokları.

Bu girişim ilk baştaki ile aynı hataya düşer hiç şüphesiz. Sokrates der ki yine bir tane ararken pek çok erdemle karşı karşıya kaldık. Menon'un yine akli karışır ve Sokrates yine "belirli bir şekil"e karşılık "genel olarak şekil" örneğini tekrar ele alır. Bu bağlamda renk örneğini de verir.

Menon bu sefer Sokrates'in sorusunu ona yöneltir ve şekil ile rengi ondan tanımlamasını ister, ki böylece erdem tanımı yapmak için bir örnek işlevi görsün. İlk defa muhatabının Sokrates'i sorguladığı bu durum diyaloglarda nadir görülen bir şeydir ve Platon bunu, Sokratesçi tanım tarzı ile Sofistlerin tanım tarzı arasındaki karşıtlığı vurgulamak için bir fırsat olarak değerlendirir.

Menon'un geometriden "sınır" (limit) ve "katı" (solid) terimlerini bildiğini teyit ettikten sonra şeklin tanımını şöyle verir: bir katıyı sınırlayan şey, bir cümleyle, şekil bir katının sınırıdır. Rengin tanımını ise Gorgias'ın tarzına göre yapar. Empedokles'in effluvia (kokular) kavramını anar, duyu organları yoluyla içimize nüfuz eden ve dış dünyayı duyumsamamıza imkân veren öğelerdir, bunlar. Bu kavramı kullanarak ve Pindar'dan alıntılar yaparak Sokrates rengi şöyle tanımlar: şekillerden yapılan bir effluvium ki görmeye uyar ve algılanır. Burada Sokrates'in basit ve doğrudan izah yöntemi ile Gorgias ve Sofistlerin yüksek-uçan kuramlar ve alıntılarla dolu olan teatral nitelik arz eden izahları arasındaki zıtlık vurgulanır.

Menon bir dördüncü girişimde bulunur: aynı Sofistler gibi edebiyattan bir alıntı yapar ve erdem, güzel şeyleri arzu etmek ve onları elde etme gücüne sahip olmak olduğunu söyler. Sokrates bu tanımları da sorularıyla çürütür. Bazı insanların kötü şeyleri arzu ettiklerine işaret eder ve ayrıca bu insanlar bu şeylerin kötü olduğunu da bilmezler (zira kimse kendisine zarar verecek olanı arzulamaz). Kötü şeyleri arzulamak ve onlara sahip çıkmaktan daha sefilce ve erdeme ters düşen ne olabilir?

Menon son tanımını şöyle düzeltir: iyi şeylere sahip çıkma gücü. Bu da Sokrates için yeterli değildir zira iyi şeyleri elde etmek ancak adilce ve dindarca olduğunda iyidir (öbür türlü bu elde etme, bir kötülük-günahkârlıktır).

Ama şimdi Sokrates ve Menon başa dönmüş olurlar, bütün gayretleri boşa gider, çünkü tanımın doğasına dair bir başka hataya düşerler. Eğer erdem iyi şeyleri adilce elde etmek ise ve eğer adalet bir erdem türü ise, Menon erdem kendisini tanımlamak için erdem türlerini kullanmak şeklindeki önceki hatasını yine tekrar etmektedir. Yine de bu seferki hata öncekinden biraz farklıdır, öncekinde Menon bireysel örnekleri sıralamakla yetinmişti. Burada ise Platon, bize, bir tanımın tanımlanan terimi içerebileceğini de göstermektedir. Erdem tanımı "erdem" diye veya "erdem bir kısmı" diye verilemez.

Menon Sokrates'i torpido balığına benzetir, aynı onun gibi soktuğunda değdiği her şeyi uyuşturur. Hem zihnim hem de dilim uyuşmuş durumda der, Menon. Daha önce erdem hakkında kalabalıklar önünde pek çok konuşma yapmıştır, şimdi ise onun ne olduğunu bile söyleyememektedir. Bu, Sokrates'in metodu, yani tam bir aporia durumudur.

Özet ve Analiz: Bölüm 80-86

Erdemi tanımlama çabası bir yere varmayınca, tanım fikrinin kendisini daha açık kılmaya karar verirler. Ama Menon önce bir zorluğa işaret eder: hiç bilmediğimiz bir şeyi nasıl arayabiliriz? Bu ciddi bir paradokstur, eğer bilmediğimiz bir şeyin doğasını araştırıyorsak onu bulduğumuzu nasıl bileceğiz? Onu nerede aramamız gerektiğini bile nasıl bileceğiz? Sokrates buna uzun ve karmaşık bir cevap verir.

Garip bir şekilde önce rahiplere ve rahibelere gönderme yapar, bunlar kutsal konuları anlatan kişilerdir. Bunlar der, Sokrates, ruhun ölümsüz olduğunu ve insan bedeninin ölümü ile yok olmadığını söylerler. O halde ruh, daha önce defalarca dünyaya gelmiş olmalı ve her şeyi görmüş olmalıdır, daha önce öğrenmediği bir şey kalmamıştır. Demek ki öğrenmek, ruhun dünyada şimdiki ömründen önce zaten bildiklerini hatırlaması sürecidir aslında. Bu durumda kişinin bilmediğini araştırması bir paradoks olmaktan çıkar, çünkü aslında doğruyu hatırlamaya çalışmaktadır.

Ruhun ölümsüz olduğuna ve zaten her şeyi bildiğine dair bu iddia Platon'un en önemli fikirlerinden birisidir ve olasılıkla ilk olarak burada dile getirilmektedir. Sokrates bu kuramı ortaya koyduktan sonra erdemini tanımlama için devam etmek ister. Ama Menon öğrenmenin bir tür hatırlama olduğu iddiası için kanıt sunmasını ister. Sokrates Menon'un kölesini çağırır ve ona elenchus denilen şeyin en özlü-kısa modelini uygular. Elenchus, sürekli sorgulama yoluyla muhatabının daha önce bildiğini düşündüğü şey konusunda tam bir belirsizlik-tereddüt hali (aporia) içine sokmaktır.

Kölenin Yunanca bildiğini teyit ettikten sonra Sokrates toprağa bir kare çizer ve onu dört eşit parçaya böler. Köleye sorular yönelterek ve asla ona bir şeyi doğrudan öğretmeksizin Sokrates, alanı dört birim olan karenin kenarının iki birim olduğunu gösterir. Bundan sonra köleye şunu sorar: alanı bunun iki katı yani sekiz birim olan karenin kenarı kaç birim olmalıdır? Köle yanlış bir biçimde bunun dört birim olduğunu yani iki katı olacağını söyler (oysa kenarı dört birim olan karenin alanı on altı birim olur).

Sokrates sorular sorarak devam eder ve köleye hatasını gösterir. Köle cevabın iki birim ile dört birim arasında olması gerektiğini fark ederek doğru cevabın üç birim olacağını söyler (ki bu da yanlıştır, çünkü bu sefer alan dokuz birim olur). Sokrates yine hatasını gösterir ve Menon'a dönerek kölenin şu anda bir aporia hali içinde bulunduğunu belirtir. Köle doğru kenar uzunluğunu bilmediğini bilmektedir. Bu hal, Sokrates'e göre, kölenin doğru cevabı bildiğini iddia ettiği halden daha iyi ve tercih edildir. Ve kölenin uyuşturulmuş olduğu için sevinmesi gerektiğini söyler (Menon'a dokundurma var).

Menon'a şunu hatırlatır ki, bu sorgulama boyunca köleye sadece fikrini sormaktadır, ona bir şey öğretmemektedir ve Sokrates sorgulamaya deva eder. Dört birim alana sahip kareye Sokrates üç tane daha ekler, böylece kenarı dört birim olan ve alanı on altı birim olan bir kare elde eder. Bu büyük karenin köşegenini çizer ve köleye, bu köşegenin küçük kareleri iki eşit parçaya ayırıp ayırmadığını sorar. Elbette öyledir, ama Sokrates burada hiçbir şey öğretmeme ve köleye sadece fikrini sorma siyasetinden sapmış sayılabilir.

Sokrates'in işaret etmek istediği şey, bu köşegenin kölenin aradığı kenar uzunluğuna sahip olduğudur. Bu kenarı kullanarak alanı iki kat olan bir kare çizmek olasıdır. Köle bunun böyle olduğunu sadece Sokrates'in sorularını cevaplayarak idrak etmiştir, doğrudan öğrenme yoluyla değil (her ne kadar Sokrates'in en az bir sorusu bu kategoriye girmiyor olsa bile). Sokrates bu işlemi Menon'a, öğrenmenin hatırlama olduğunu ispatlayan güçlü bir kanıt yerine sunar. Eğer köleye hiçbir şey öğretilmedi ise bir karenin köşegeni ile iki kat alana sahip kare arasındaki ilişkiyi bilebilmeyi nasıl başarmıştır? Bu bilgi hâlihazırda onda mevcut olmalıdır, bir rüya gibi uyarılmayı bekliyordu Sokrates'in sorularıyla.

Bu, Sokrates'in (ve Platon'un) henüz bilmediğimiz bir şeyin doğasını keşfetmeye nasıl çalışabileceğimiz sorununa getirdikleri çözümdür. Sokrates Menon'a, şimdi bilmediğin şeyi araştırmayı ve hatırlamayı daima güvenilir bir biçimde yapabilirsin diye öğüt verir. Ruhun ölümsüzlüğü ve hatırlama fikrini kısmen yanlış bulsa da Sokrates, Menon'un kölesi ile yaptığı denemenin, kişinin bilmediği şeyleri araştırması gerektiğine inandığımızda daha iyi insanlar olacağımızı gösterdiğini söyler.

Özet ve Analiz: Bölüm 86-96

Erdemin tanımını araştırmanın bile gerçekten olası olup olmadığı sorusu böylece çözüldükten sonra, Sokrates ve Menon yeni bir yaklaşım denerler. Menon ilk soruya dönmeyi önerir, erdem öğretilebilir mi, pratik yaparak mı öğrenilir yoksa bazı insanların tabiatında mı bulunur? Sokrates her ne kadar itiraz etse de ve insanlarda nasıl ortaya çıktığından ziyade önce erdemin ne olduğunu bulmaları gerektiğini söylese de, kabul eder. Bunu bir hipoteze göre, hipotez aracılığıyla yapacaklardır. Bu, kişinin bilmediği bir şeyi araştırmasının ikinci bir yoludur, bir soruna olası bir cevap önermek suretiyle (geometriciler kendi araştırmalarında bu yöntemi sıklıkla uyguladıkları gibi) kişi onu bilmesede doğru cevaba ulaşabilir-yaklaşabilir (Sokrates'in denemesinde kölenin yaptığı gibi).

Sokrates şu hipotezi ileri sürer: eğer erdem bir tür bilgi ise öğretilebilirdir (ve eğer değilse öğretilemezdir). Göz önüne alınması gereken bundan sonraki husus, bu durumda, erdemin bir bilgi türü olup olmadığıdır. Bu noktada Sokrates ikinci bir hipotez ileri sürer: eğer bilgi olmayan iyi bir şey varsa o zaman erdemin bir tür bilgi olmaması mümkündür (ve tersi, eğer bilginin içine girmeyen hiçbir iyi şey yoksa o zaman erdem bir tür bilgidir).

Bu hipotezler üzerinde durarak Sokrates iyi şeylerin kötüye kullanılacakları ihtimali ile ilgili daha önce işaret ettiği hususun bir başka versiyonunu sunar. Şöyle der: faydalı şeyler ancak onlara bilgelik eşlik ettiğinde gerçekten faydalıdır, onlara ilişkin bir anlayış yoksa zararlıdır. Bu şu anlama geliyor ki, erdem sadece bilgelik bağlamı içinde erdemdir. Sokrates'in sözleriyle: ruhun bütün yüklendikleri ve üstlendikleri, bilgelikle yönetildiğinde, mutluluğa götürür.

Böylece, Sokrates ve Menon erdem hakkında önemli ve şaşırtıcı bir sonuca ulaşmış oluyorlar. Erdem ruhta bulunan faydalı bir şey olduğu için ve faydalı olan şey sadece bilgelik bağlamı içinde faydalı olduğu için, sonuç olarak erdem bütünüyle veya kısmen bilgeliktir. Sokrates bu düşüncenin önemli bir sonucuna işaret eder: erdem doğuştan gelmez (zira iyi insanlar doğaları gereği iyi değiller).

Önceki iki hipotezi hatırlayan Menon sevinçle şu sonuca varır: erdem bilgi olduğuna göre insanlara öğretilebilir. Sokrates bununla birlikte bu kadar emin değildir. Sorun hipotezlerde değildir, ama erdemin bilgi olduğunu dile getiren iddiadır (ki bu, erdemin bütünüyle veya kısmen bilgelik

olduğunu dile getiren önermeden daha ileri bir önermedir). Sokrates kendi şüphesinin şu çıkmazdan kaynaklandığını söyler: eğer erdem gibi önemli bir şey öğretilir olsaydı, hani nerde onu öğretenler? Sokrates diyalogun başında da belirttiği gibi böyle bir öğretenle hiç karşılaşmadığını ileri sürer. Eğer durum gerçekten böyle ise, bu, erdemın aslında öğretilemez olduğu anlamına gelir.

Bu noktada Anytus konuşmaya dahil olur. Sokrates Anytus üzerinden kamusal erdemi ve bu erdemın öğretilir olup olmadığını sorgulamaya başlar. Anytus'a öğretimin standart modelini sorar, her mesleğin uzmanları vardır (tıp, ayakkabıcılık vs.) ve bu meslekleri başkalarına öğretmek için ücret alırlar. Sokrates bunun üzerine (tabii alaylı bir biçimde) erdem için buna karşılık gelen uzman öğretmenlerin Sofistler olduğunu varsayar ki bunlar erdemın öğreticileri olduklarını taslarlar ve bunu isteyen her Yunanlıya öğretebileceklerini ve bunun için karşılığında para alacaklarını söylerler.

Anytus bunun karşısında şok olur, çünkü Sofistlerden nefret eder, onlar açıkça onları takip edenleri yoldan çıkarır ve mahvına sebep olurlar (bu görüş, Sofistler hakkındaki o zamanın genel kanaatini oluşturuyordu).

Sokrates Anytus'un bu reddiyesi karşısında şaşırmış numarası yapar ve Protagoras gibi Sofistlerin kırk yıldır şöhret kazandıklarını ve iyi saygı gördüklerini (ve iyi para kazandıklarını) belirtir. Böyle bir kanaat yanlısının, ona göre, bilinen-yaygın meselelerin öğreticileri için asla söz konusu olamayacağını, dolayısıyla erdemın iddialı öğreticileri için nasıl söz konusu olabildiğini söyler.

Ne olursa olsun der Sokrates, soru, bize erdemi kimin öğretebileceğidir, kimin öğretemeyeceği değil, dolayısıyla biz bunların Sofistler olduğunu varsayalım. Anytus buna cevaben, gerçek erdemi görmek için Atina sokaklarında dolaşan herhangi bir centilmenle konuşmanın kâfi geleceğini belirtir, ama Sokrates erdemın öğretilir olup olmadığına dair Menon'un sorusunu ona yöneltir: bu centilmenler kendi erdemlerinin iyi birer hocası olmuşlar mıdır?

Sokrates erdemli, iyi-saygı gören adamlardan örnekler verir ve bunların oğullarının mükemmel çıkmadıklarını belirtir: Her bir örnekte, der Sokrates, babalar oğullarına yeteneklerinin elverdiği ölçüde öğretmişlerdir (zira kendileri erdemli adamlardı) ve hiç kuşkusuz, oğullarını iyi adam yapabilecek kişileri de bulabilirlerdi. Eğer erdem gerçekten öğretilir olsaydı, bu örnek durumlarda bunun gerçekleşmiş olması gerekirdi. Ama görüldüğü kadarıyla gerçekleşmemiştir.

Anytus, bu onurlu kişiliklerin itham edildiğini işitmekten dolayı artık kızmaya başlar ve Sokrates'i dikkatli olması konusunda uyarır. Ama Sokrates neşeyle devam eder, Menon'a hiç erdemi öğrettiği iddiasında bulunan bir Tesalyalı gördün mü diye sorar. Menon buna cevaben, kendi halkının erdemın gerçekten öğretilir olup olmadığı konusunda anlaşmazlığa düştüğünü söyler (belki de diyalogun başında Sokrates'e bu soruyu sormasının sebebi de bu). Sokrates bu sefer Menon'a Sofistleri sorar, onların içinde Gorgias dâhil, erdemi öğretme iddiasında olan var mı? Menon buna cevaben, kendisinin Gorgias'a bilhassa duyduğu saygının sebebinin, zeki bir konuşmacı nasıl olunur bunun dışında bir şey öğretmeyi reddetmesi olduğunu söyler.

Sokrates burada şair Theognis'i anar ve onun bile erdemın öğretilir olup olmadığına karar veremediğini belirtir, ondan iki kısa pasaj alıntı yapar ve bunların bu konuda birbirinin tersi şeyler söylediklerini gösterir. Sokrates bu çıkmazı-ikilemi şöylece serimler: insanların kafasının bu kadar karışık olduğu bir konuda onu öğretenlerin bulunması olası mıdır? Cevap açıkça hayırdır.

Böylece daha önce erdemın bilginin kendisi olmasa da hiç değilse kısmen bir tür bilgelik olduğu şeklindeki sonuca rağmen, şimdi ortaya çıkıyor ki erdem hiçbir biçimde öğretilemez ve dolayısıyla bilgi değildir. Bu rahatsız edici bir durumdur, zira bu demek oluyor ki insanlar işlerini yaparken sırf bilginin yol göstericiliği ile hareket etmiyorlar.

Özet ve Analiz: Bölüm 96-100

Sokrates ve Menon (ve Anytus ki bu noktadan sonra genellikle sessiz kalır) artık şu sonuca varmışlardır ki erdem, hiç değilse kısmen bir tür bilgeliktir, ama en hayırsever/lütufkar insanlar bile sırf bilgiden ötürü erdemli değildirler (zira onlardan hiçbiri onu öğretme kabiliyetine sahip görünmez). Bu son nokta, Sokrates'e göre, onun ve Menon'un böyle erdemli insanları göz önüne aldıklarında erdemın kendisini bulamamalarının sebebidir. Menon bunun ne demek olduğunu anlamaz ve Sokrates izah eder: onlar erdemi öğretilen bir tür bilgi olarak arıyorlardı/varsayıyorlardı, oysa erdemli insanların iyi tavırları pekâlâ bilginin değil ama doğru kanının da neticesi olabilirler.

Sokrates şu örneği verir: Larissa'ya giden yolda rehberlik eden kişiyi düşünelim, bu rehber, ister bu yolun bilgisine sahip olsun isterse bu yol hakkında doğru kanı sahibi olsun, sonuç değişmez, Larissa'ya başarı ile varılır. Ama diye sorar Menon, eğer durum bu ise neden bilgi daima doğru kanıdan çok daha değerli kabul edilir ve aralarındaki fark o halde nedir?

Sokrates bu durumu açıklamak için bir metafora başvurur: bir adam Daedalus'un değerli bir heykeline sahip olsun. Eğer bu heykeli kayıt altına alıp bir yere bağlarsa değeri uzun ömürlü olur. Ama eğer onu bir yere sabitlemezse uzun süre dayanmaz ve değerden düşer. Aynı bunun gibi, doğru kanılar uzun süre kalmak-durmak istemezler ve insanın zihninden kaçıp giderler, bu yüzden onlara fazla değer-kıymet vermeye değmezler. Ancak bir kanının neden doğru olduğunu izah eden bir sebep sunulduğunda o kanıyı kayıt altına alıp sabitlemiş oluruz ve artık değerini uzun zaman boyunca sürdürür. Böyle bir izah, daha önce bahsedilen hatırlama işlemi yoluyla o kanının bir bilgiye dönüşmesini sağlar ve böylece zihinde sabitlenmiş hale gelir. Yine de eylemleri idare etmek bakımından doğru kanılar da en az bilgi kadar iyi iş görür.

Sokrates ve Menon şimdi son bir sorunla yüzleşirler: hem erdemın öğretilerilebilir olmadığı hem de onun doğuştan olmadığı sonucuna varmışlardı (her ikisi de ne bilginin ne de doğru kanının doğuştan getirilemeyeceği konusunda uyuşurlar). Öyleyse en baştaki soruya dönersek, insan nasıl erdemli olur? Platon (Sokrates üzerinden) bunu şimdilik bir sır olarak bırakma taraftarıdır, çünkü erdemli devlet adamlarının, kâhinler ve peygamberlerde olduğu gibi ancak bir çeşit kutsal ilham yoluyla böyle olabildiklerini düşünmektedir. Kâhinler ve peygamberler de kendilerine ilham geldiğinde pek çok doğru şeyler söyleyebilirler, ama ne söylediklerinin, yani hakkında konuştukları şeyin bilgisine sahip değildirler.

Böylece, erdem, kendisine anlayışın (idrakin) eşlik etmediği, tanrılardan gelen bir hediye/lütuf olarak görülür, yani hediye verilir ama ona ilişkin kavrayış-bilinç verilmez. Bu derin belirsizlik-kesinsizlik hali, diyalogun sonu gibi durmaz ise de, Sokrates'in vardığı sonucun bu apaçık boşluğu-içeriksizliği, kendinde ve kendisi için olan bilginin eksikliğinin önemi ile bir derece hafifletilir. Sokrates iki önde gelen yurttaş ve siyaset adamını, sadece erdemın kavrayışına sahip olmadıklarına değil aynı zamanda hiç kimsenin bu kavrayışa sahip olmadığına da ikna etmiştir.

Bu belirsizlik hali ya da aporia durumu, kişinin bilmediğini bilmesi hali, bir baş/ana/temel temadır ve çok daha kesin ve incelikli türden bir hakikate ulaşmak için zeminin temizlenmesi işlevi görür.

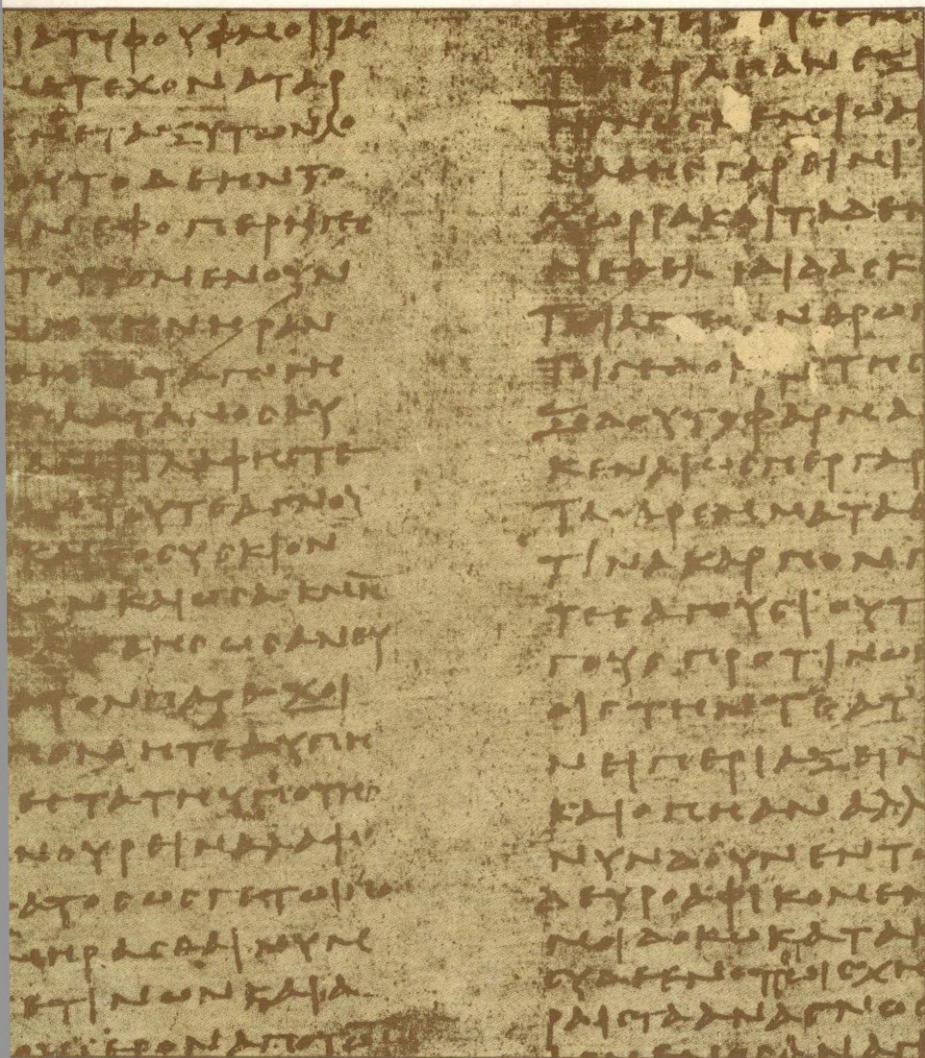
Menon diyalogu, Sokrates'in diğer ikisine, insanlarda nasıl ortaya çıktığını bulmaktan önce erdemin ne olduğunu aramalarını bir kez daha hatırlatmasıyla sona erer ve ona göre onlar onu doğrulukla ilk bilenler olacaklardır. Sokrates Menon'a bugün öğrendiklerini Anytus'a öğretmesini söyleyerek oradan ayrılır.

Kaynak:

SparkNotes Editors. "SparkNote on Meno." SparkNotes LLC. n.d..
<http://www.sparknotes.com/philosophy/meno/> (accessed February 7, 2014).

PLATON

MENON

PLATON

MENON

Çeviren:
Ahmet CEVİZCİ

**Gündoğan Basım Yayım Dağıtım
Ltd. Şti. 1989 - ANKARA**

Gündoğan Yayınları : 89.7
Felsefe dizisi : 04-4
Tashih ve Redaksiyon : Ahmet CEVİZCİ
Hanın SIVACI
Kapak Düzenleme : Gündoğan Grafik
Dizgi : Güneş Dizgi '
135 II91 -133 68 51
Basku Cilt : Gaye Matbaacılık

Yayın hakkı (Copyright) Gündoğan Yayınları

ÇEVİRENİN NOTU

Platon'un felsefi kariyerinde önemli bir dönüm noktası oluşturan ve onun Sokrates'in portresini tasvir etmeyi amaçlayan aporetik diyalogları geride bırakıp ilk kez olarak bir takım pozitif öğretiler ortaya koyduğu bir diyalog olan **Menon** dilimize ilk kez Adnan Cemgil tarafından 1942 yılında Fransızca'dan çevirilmiş ve diyalog aynı yıl Milli Eğitim Bakanlığı yayınları arasında çıkmıştır. Adnan Cemgil'in çevirisi 1982 yılında bu kez Remzi Kitabevi tarafından yayımlanmıştır.

Çalışmalarımın bu aşamasında hemen tümüyle Platon felsefesi üzerinde çalışmamdan cesaret alarak, Cemgil'in başladığı işi biraz daha ileri bir aşamaya götürmeyi düşündüm. Çeviriye temel olarak Malcolm Brown tarafından yayımlanmış olan W.K.C. Guthrie'nin çevirdiği İngilizce metni aldım (Bkz., **Plato's Meno**, Indianapolis, 1971) ve çeviri sırasında R.S. Bluck tarafından yayımlanmış olan **Plato's Meno** (Cambridge University Press, 1961) adlı eserde yeralan Yunanca metinden faydalandım.

Çeviri sırasında sevgili öğrencim ve arkadaşım Harun Sıvacı'nın büyük yardımlarını gördüm. Harun çeviriye yaparken daha sonra yayımlanacak metnin müsveddesini yaptığı gibi, oluşan müsveddeyi de daktilo etti. Onun bu yardımları olmasaydı, çeviriye yayımlamak, bu arada büyük ölçüde doktora tezimi yazma çabası içinde olduğumdan, kesinlikle zor olacaktı. Sevgili arkadaşım Harun'a içtenlikle teşekkür ediyorum.

29 Mart 1989

70 MENON. Bana söyleyebilir misin Sokrates - erdem öğretilir bir şey midir? Yoksa erdem uygulamayla mı gelir? Yoksa bir insanı erdemli yapan öğretim ya da uygulama olmayıp, doğal bir yetenek ya da başka bir şey midir?

SOKRATES. Çok güzel Menon, Thessalialılar eski zamanlarda Yunanlılar arasında zenginlikleriyle ve binicilikteki ustalıklarıyla ün kazanmışlardır. Şimdi öyle görünüyor ki onlar — özellikle, dostun Aristippos'un geldiği yerden olan Larissalılar — birer filozofturlar da. Onlara bunu kazandıran Gorgias'dır. Gorgias Larissa'ya gitti ve önde gelen diğer Thessalialılardan söz etmeye hiç gerek yok, Aleuadae'nin, (aralarında senin hayranın Aristippos'un da bulunduğu) önde gelen kişilerinin, bilgeliği ile, gönüllerini fethetti O, kendisi Yunan dünyasında soru sormak isteyen bir kimsenin her tür sorusuna nasıl alışık ve kendisine sorulan her soruya yanıt veriyorsa, size de sorulabilecek her soruyu, yanıtları bilen kimselere özgü güven ve ağırbaşlılıkla yanıtlama alışkanlığı kazandırdı. Ancak, aziz dostum Menon, burada Atina'da bunun tam tersi söz konusudur. Burada bir bilgelik kıtlığı vardır ve öyle görünmektedir ki bilgelik ülkenin bizim içinde yaşadığımız parçasından sizinkine göç etmiştir. Her durumda bu soruyu insanlarınlarımızdan herhangi birine sorsan, o sana gülecek ve şunu söyleyecektir: "Erdemin öğretilip öğretilmeyeceğini ya da erdemin nasıl kazanıldığını bilmek açısından özellikle şanslı olduğumu düşünmüş olmalısın. Oysa gerçek, erdemin öğretilip öğretilmeyeceğini bilmek bir yana erdemin kendisinin ne olduğu hakkında hiçbir fikrimin bulunmadığıdır."

- B Benim durumum da böyle. Ben de yurttaşlarımızın bu bakımdan olan yoksulluğunu paylaşıyor ve erdem hakkında hiçbir biçimde hiçbir bilgiye sahip olmadığım için utanıyorum. Ve onun ne olduğunu bile bilmezken bir şeyin bir özelliğini nasıl söyleyebilirim? Sanıyor musun ki, Menon'un kim olduğu konusunda tam anlamıyla bilgisiz
- olan biri onun yakışıklı ve zengin ve soylu olup olmadığını söyleyebilir? Bunun mümkün olduğunu düşünebilir misin?

MENON. Hayır, ancak erdemini ne olduğunu C bile bilmediğin doğru mudur, Sokrates? Memleketime senin hakkında götüreceğim haber bu mudur?

SOKRATES. Yalnızca bu değil; şimdiye kadar bunu bilen bir kimseyle hiç karşılaşmadığımı • da söyleyebilirsin.

MENON. Ne! O burada olduğu zaman, Gorgias'la karşılaşmadın mı?

SOKRATES. Tabii ki karşılaştım.

MENON. Ve onun bildiğini hâlâ düşünmüyor musun?

- SOKRATES. Ben çok unutkan bir insanım ve o zaman ne düşündüğümü şimdi söyleyemem. Belki o da bilmiyordu, ancak ben onun bu konuda söylediği şeyleri senin bildiğini umuyorum. Bu nedenle, onun bu konuda neler söylediğini bana hatırlat, ya da istersen sen kendi düşüncelerini söyle. Onunla hiç kuşkusuz aym düşünceyi paylaşıyorsun.
- D

MENON. Evet, paylaşıyorum.

SOKRATES. Öyleyse, burada olmadığına göre onu bir kıyıya bırakalım. Sen kendin erdemini ne olduğunu söylüyorsun? Beni geri

çevirmemeni, ancak erdemin ne olduğunu bana söylemeni senden tüm içtenliğimle rica ediyorum. Bunu bilen biriyle daha önce hiç karşılaşmamış olduğumu söylemiş olsam da, senin ve Gorgias'ın bunu bildiği ortaya çıkarsa yanlışla düştüğümün kanıtlanmasından yalnızca mutluluk duyacağım.

- E MENON. Ancak bunda hiçbir güçlük yok. Herşeyden önce, aradığın bir erkeğin erdemi ise, bir erkeğin erdeminin devletin işlerini us-talıkla, ve kendisine hiçbir zarar gelmemesine özen gösterirken, dostlarına yardım edecek düşmanlarına ise zarar verecek biçimde düzenlemekten oluştuğunu görmek kolaydır. Ya da bir kadının erdeminin istiyorsan, bu da kolaylıkla tanımlanır. Kadın, iyi bir ev hanımı olmalı, evini iyi bir biçimde çevirebilmeli eşine karşı itaatkâr olmalıdır. Bundan başka ister kız ister erkek olsun, bir çocuk için bir erdem, özgür ya da köle olsun yaşlı bir adam için bir başka erdem vardır. Ve daha birçok erdem türü vardır, öyle ki erde-
72 min ne olduğunu söylemek bakımından hiçbir güçlük yaşanmaz. Her eylem ve yaşamın her anı için, her bir ayrı fonksiyon yönünden, her birimiz için bir erdem, ve benzer bir biçimde bir erdemsizlik (kusur) vardır.

- SOKRATES. Meğer ne şanslı biriymişim. Bir
B erdem istedim, senin bir erdemler sürüsü sunduğunu görüyorum. Ancak bu an sürüsü benzetmesini ciddi olarak kullanmaya devam edecek olursak, sana bir armanın ne olduğunu, onun özsel doğasının ne olduğunu sorduğumu varsay. Eğer sana "Arıların çok ve çeşitli ve birbirinden farklı olmaları an olmaçlıkta mı vardır? Yoksa anlan bu bakımdan değil de bir başka şey, biçim ya da güzellik gibi başka bir nitelik yönünden farklı olduRlarını mı kabul edeceksin?" diye sormaya devam etseydim ne

diyecektin?

MENON. Onların arı oldukları sürece birbirlerinden hiçbir biçimde farklı olmadıklarını söyleyecektim.

C SOKRATES. Daha sonra şunu söylediğimi varsay: "Pekâla, bu tam tamına bana söylemeni istediğim şeydir. Kendisi yönünden hiçbir biçimde farklılık göstermedikleri, ancak hepsinin aynı olduğu bu karakter nedir?" Söyleyecek birşeyin olduğunu sanıyorum.

MENON. Evet var.

SOKRATES. Öyleyse, aynı şeyi erdemlerle ilgili olarak yap. Onlar çok ve çeşitli olsalar bile yine de hepsi onları birer erdem yapan ortak bir karaktere sahiptirler. "Erdem nedir?" sorusuna cevap veren bir kimsenin gözönünde D tutması gereken şey budur. Ne demek istediğimi anlıyor musun?

MENON. Anladığımı sanıyorum, ancak konuyu henüz istediğim kadar iyi bir biçimde kavradığımı söyleyemem.

SOKRATES. Pekâla, bu senin zihninde yalnız erdem için mi söz konusu oluyor, öyle ki bir erkek için ve bir kadın için ve geri kalan diğer canlılar için farklı bir erdem olduğunu söylüyorsun. Aynı şey sağlık, biçim ve güç için * de mi söz konusudur. Yoksa sağlık, ister bir erkekte ya da ister bir başka yaratıkta olsun, E sağlıklı eğer, her yerde aynı karaktere mi sahiptir?

MENON. Sağlığın bir erkekte ya da bir kadında aynı olduğunu kabul ediyorum.

SOKRATES. Biçim ve güç için de böyle midir? Eğer bir kadın güçlü ise onu güçlü kılan aynı şey, aynı güçlülük olmayacak mıdır? Anlat-

mak istediğim güçlülük olarak karakterinde, ister bir erkekte ister bir kadında olsun, onun farklı olmadığıdır. Yoksa farklı olduğunu mu düşünüyorsun?

MENON. Hayır.

- 73 SOKRATES. Erdem de, ister küçük bir çocukta ister yaşlı bir adamda, ister bir kadında ya da ister bir erkekte olsun, erdem olarak karakterinde farklılık gösterecek midir?

MENON. Bana öyle geliyor ki, bu diğer örneklerle aynı düzeyde olan bir konu değil.

SOKRATES. Peki öyleyse bir erkeğin erdeminin devletin işlerini, bir kadının erdeminin de ev işlerini iyi bir biçimde düzenlemekte yattığını söyleyen sen değil miydin?

MENON. Evet bendim.

SOKRATES. Ölçülü ve adil bir biçimde olmazsa, herhangi bir şeyi — devlet işlerini ya da ev işlerini ya da herhangi bir başka şeyi — iyi bir biçimde düzenlemek mümkün müdür?

MENON. Kesinlikle değildir.

- B SOKRATES. Ve bu ölçülülük ve adalet anlamına gelir, öyle değil mi?

MENON. Elbette.

SOKRATES. Öyleyse, iyi olacaklarsa, hem erkek hem de kadın aynı niteliklere, adalet ve ölçülülüğe ihtiyaç duyarlar.

MENON. Öyle gibi görünüyor.

SOKRATES. Çocuğun ve yaşlı adamın için ne diyeceğiz? Onlar nefesine hakim olamayan adaletsiz kişiler olsaydılar, iyi olabilirler miydi?

MENON. Elbette olamazlardı.

SOKRATES. Onların ölçülü ve adil olmaları gerekir, öyle değil mi?

MENON. Evet. •

C SOKRATES. Öyleyse, aynı niteliklere sahip olmakla iyi biri haline geldiklerine göre, herkes aynı yoldan iyi olur.

MENON. Öyle görünüyor.

SOKRATES. Onlar aynı erdemi paylaşmasaydılar, aynı yoldan iyi olmayacaklardı.

MENON. Hayır olmayacaklardı.

SOKRATES. Onların hepsinin aynı erdeme sahip olduklarını anladığına göre, Gorgias'ın, ki sen de onunla aynı düşünceyi paylaşıyorsun, erdemi nasıl tanımladığını hatırlamaya ve söylemeye çalış.

D MENON. Tüm örnekleri kapsayacak bir nitelik arıyorsan, erdem basit bir biçimde insanların yönetme kapasitesi olmalıdır.

SOKRATES. Gerçekten de anyorum, ancak bu erdem küçük bir çocuğa ya da bir köleye uygulanabilir mi? Bir köle efendisini yönetebilecek midir ve yönetirse o hâlâ bir köle midir?

MENON. Yönetebileceğini hiç sanmıyorum.

SOKRATES. Bu kesinlikle mümkün görünmüyor ve burada üzerinde düşünmen gereken bir nokta daha var. "Yönetme kapasitesi"nden söz ediyorsun. Buna, "Başka bir biçimde değil de, adil bir biçimde" sözünü eklememiz gerekmez mi?

MENON. Eklememiz gerekir sanıyorum.

Çünkü adalet erdemdir.

E SOKRATES. Erdem mi yoksa **bir** erdem mi diyorsun?

MENON. Ne demek istiyorsun?

SOKRATES. Anlatmak istediğim oldukça genel bir şey. Örneğin daireyi ele al. Ben onun, basit biçimde şekil değil de, **bir** şekil olduğunu • söyleyeceğim. Çünkü daireden başka şekiller de vardır.

MENON. Ne demek istediğini anladım ve adalet dışında başka erdemler de olduğunu kabul ediyorum.

74 SOKRATES. Bana onların ne olduğunu söyle. Benden bunu yapmamı istersen tıpkı benim diğer şekilleri adlandırabileceğim gibi, sen de aynı biçimde diğer erdemlerin ne olduklarını söyle.

MENON. Benim görüşüme göre cesaret bir erdemdir. Ve ölçülülük ve bilgelik ve soyluluk ve daha birçok şey birer erdemdir.

SOKRATES. Bu bizi daha önce bulunduğumuz yere götürüyor. Tek bir erdem ararken, bu kez farklı bir yoldan bir dizi erdem bulduk. Tüm erdemlere nüfuz eden bu tek erdemi bulamıyoruz.

MENON. Ancak tüm erdemleri kapsayan tek B bir erdemi, senin istediğin biçimde, daha önceki durumlarda kavradığım gibi, henüz kavrayamıyorum.

SOKRATES. Buna şaşırmadım, ancak bir adım daha ilerleyebilmemiz için elimden gelen herşeyi yapacağım. Sorunun herşeye uygulandığını sanırım anlıyorsun. Eğer biri biraz önce sözünü ettiğim örneği alsa ve sana "Şekil

nedir?" diye sorsaydı ve sen dairenin şekil olduğunu söyleseydin ve o daha sonra yine sana benim yaptığım gibi, "Onun şekil mi yoksa **bir** şekil mi olduğunu anlatmak istiyor-sun?" diye sorsaydı, sen hiç kuşkusuz onun **bir** şekil olduğu cevabım verecektin.

MENON. Kesinlikle.

C SOKRATES. Göstereceğin neden daireden başka şekillerin de bulunduğu olacaktı, değil mi?

MENON. Evet.

SOKRATES. Ve o daha sonra sana bu şekillerin neler olduklarını sorsaydı, sen ona bu şekillerin neler olduklarını söyleyecektin.

MENON. Evet.

SOKRATES. Aynı şey renk için de söz konusudur, öyle değil mi? O sana rengin ne olduğunu sorsa ve senin "Beyaz" diye cevaplaman üzerine, "Beyaz renk midir yoksa **bir** renk midir?" sorusuna geçecek olsaydı, başka renkler de olduğu için sen onun **bir** renk olduğunu söyleyecektin.

MENON. Söyleyecektim elbet.

D SOKRATES. Ve o sana bu renklerin neler olduklarını sorsaydı, sen en az beyaz kadar renk olan diğer renklerden söz edecektin?

MENON. Evet.

SOKRATES. Onun daha sonra benim yaptığım gibi sorunun peşine düştüğünü ve bu şekilde itiraz ettiğini varsay: "Her seferinde bir çokluğa varıyoruz, ancak bu benim istediğim cevap türü değil. Madem ki bu birçok tikeli bir ve aynı adla çağırıyor ve birbirlerine karşıt olsa-

lar bile, bunlardan herbirinin bir şekil olduğunu söylüyorsun, bana doğruyu olduğu kadar daireyi de kapsayan bu şeyin ne olduğunu ve doğruluğun da yuvarlaklık kadar bir şekil olduğunu söylediğinde kastettiğin şeyin ne olduğunu anlat. Doğruluğun yuvarlaklık kadar bir şekil olduğunu söylüyorsun değil mi?"

MENON. Evet.

SOKRATES. "Ve bunu söylerken yuvarlaklığın doğrudan daha yuvarlak, ve doğruluğun daireden daha doğru olmadığını kastediyorsun değil mi?"

MENON. Elbette hayır.

SOKRATES. "Ancak yuvarlaklığın doğruluktan daha fazla bir şekil olmadığını söylüyorsun."

MENON. Çok doğru.

75 SOKRATES. "Öyleyse 'şekil' adı verilen bu şey nedir? Bana söylemeye çalış." Bu soru şekil ya da renk hakkında sorulduğu zaman sen "Ne istediğini ya da kastettiğin şeyin ne olduğunu anlamıyorum" deseydin, sana soru soran belki şaşırarak ve şöyle diyecekti: "Onların hepsinde aynı olan şeyi aradığımı görmüyor musun?" Soru "yuvarlaklığa ve doğruluğa ve şekiller diye çağrılan başka şeylere ortak olan bu şey nedir?" olsaydı, yine cevap veremiyecemiydin? Erdem hakkındaki soru için bir alıştırmak olmak üzere, bu soruyu yanıtlamak için elinden geleni yap.

B MENON. Hayır Sokrates, bunu sen yap.

SOKRATES. Soruyu benim yanıtlamamı mı istiyorsun?

MENON. Evet.

SOKRATES. Sen de sıran gelince erdem hakkında bir yanıt vereceksin, değil mi?

MENON. Vereceğim.

SOKRATES. Bu durumda ben de elimden geleni yapmalıyım. Çünkü bunu yapmak için iyi bir nedenim var.

MENON. Kesinlikle.

C SOKRATES. Pekâlâ, şimdi şeklin ne olduğunu sana söylemeye çalışayım. Bakalım bu tanıma kabul edecek misin? Önu renge her zaman eşlik eden tek şey olarak tanımlayalım. Bu seni tatmin eder mi, yoksa onun başka bir biçimde tanımlanmasını mı istersin? Ben şahsen, senin erdem tanımın buna benzer olursa memnun olacağım.

MENON. Ancak bu çok basit bir tanım türü, Sokrates.

SOKRATES. Nasıl yani?

MENON. Söylediğini anladıysam eğer, şekil her zaman renge eşlik eden şeydir. İyi güzel de biri rengin ne olduğunu bilmediğini, renkle ilgili olarak şekilden daha iyi bir konumda bulunmadığını söylerse, ona ne türden bir yanıt verdiğini düşünürsün?

D SOKRATES. Doğru bir yanıt verdiğimi düşünürüm; bana soru soran zekî, tartışmacı ve kavgacı biri olsaydı, ona şöyle diyecektim: "Benim yanıtımı duydun. Yanıtım yanlışsa, argümanı özetlemek ve daha sonra çürütmek sana düşer." Bununla birlikte senin ve benim gibi iki dost birbirleriyle tartışırken, insanın yanıtı daha yumuşak ve tartışmaya daha çok katkı yapıcı olmalıdır. Bununla yanıtın

yalnızca doğru olmakla kalmayıp soru so-
ranın tanışık olduğunu kabul ettiği terimler-
den oluşması gerektiğini anlatmak istiyorum.
Bu yüzden sana bu şekilde yanıt vermeye
çalışacağım. Öyleyse bana "bitim" terimini bi-
lip bilmediğini söyle; limit ya da sınırı kaste-
diyorum. -Tüm bu sözcükleri aynı anlamda
E kullanıyorum. Prodikos belki bizimle kavga
edebilirdi ancak ben senin sınırlanmış ya da
bitmekte olan bir şeyden söz ettiğini kabul
ediyorum. Kastettiğim her şey budur, bu da
karmaşık ya da derin bir şey değildir.

MENON. Fikri kabul ediyor ve ne demek iste-
diğini anladığımı sanıyorum.

76 SOKRATES. Ve yine, geometride kul-
lanıldıkları biçimiyle, "yüzey" ve "katı" terim-
lerini bilirsin.

MENON. Evet.

SOKRATES. Öyleyse, bunlarla bu kez benim
şekil tanımımı anlayacaksın. Tüm şekil
örneklerini kapsayacak biçimde, şeklin ken-
disinde bir katının sona erdiği şey ya da daha
kısaca bir katının sınırı olduğunu
söylüyorum.

MENON. Peki, rengi nasıl tanımlyorsun?

SOKRATES. Ne utanmaz bir arkadaşsın, Me-
non. Yaşlı bir adamı cevap vermesi için
sıkıştırmaya devam ediyor, ancak belleğini
zorlamayı ve bana Gorgias'ın erdem
B tanımının ne olduğunu söylemeyi kabul et-
miyorsun.

MENON. Sen bana bunu söyler söylemez
edeceğim, Sokrates.

SOKRATES. Seninle konuşan herhangi bir

kimse gözleri kapalı olarak senin yakışıklı bir adam olduğunu ve hâlâ bir çok hayranın olduğunu söyleyebilirdi.

MENON. Neden acaba?

C SOKRATES. Çünkü, gençlikleri devam ettiği sürece bir tiran gibi, bir zorba gibi eyleyen şımank çocukların yaptığı gibi, yasayı ezeli - ebedi olarak koyuyorsun. Güzel görünen şeylere dayanmadığımı da sezdin herhalde. Pekâlâ teslim olacak ve senin istediğin türden bir yanıt vereceğim.

MENON. Böyle yapman çok iyi.

SOKRATES. Düşüncelerimi en kolay bir biçimde takip edebilmen için sana Gorgias gibi yanıt vermemi ister misin?

MENON. Elbette isterim.

SOKRATES. Sen ve Gorgias, Empedokles'in akıntılar kuramına inanırsınız değil mi?

MENON. Bütün kalbimizle.

SOKRATES. Akıntıların, kendilerine varıp, kendilerinden yol bularak geçtikleri gözeneklere de inanırsınız değil mi?

MENON. Evet.

D SOKRATES. Akıntılardan bazıları, gözeneklerin bazılarında uyarlar, buna karşın, bazıları oldukça kalın ya da oldukça ince olur. /

MENON. Doğru.

SOKRATES. Şimdi "görme" diye bir terimi bilirsin değil mi?

MENON. Evet.

SOKRATES. Öyleyse, bu kavramlardan hareketle Pindar'ın söylediği gibi, "Diyeceklerimi anlamaya çalış." Renk, şekillerden gelen, görme ile orantılı ve görme tarafından algılanabilir olan bir akıntıdır.

MENON. Bu bana yetkin bir yanıt gibi görünüyor.

SOKRATES. Bu hiç kuşkusuz senin alışık olduğun türden bir yanıttır. Onun, sesi ve kokuyu ve benzer bir çok şeyi tanımlama yolu E sağladığım da herhalde görüyorsun.

MENON. Evet. Sağlıyor.

- SOKRATES. Evet, o şatafatlı bir yanıttır, bu yüzden sen onu şekil üzerine olan yanıtta daha çok beğeniyorsun.

MENON. Evet, beğeniyorum.

SOKRATES. Bununla birlikte, Alexidemos'un oğlu, ben diğer yanıtın daha iyi olduğundan eminim ve bana dün söylediğin gibi, ELEUSİS gizemlerinden önce ayrılmayıp kalabilmiş ve esin alabilmiş olsaydı, sanırım sen de aynı fikirde olacaktın.

77 MENON. Buna benzer daha fazla sayıda yanıt verebilirsen kalacağım, Sokrates.

SOKRATES. Hem kendim hem de senin için böyle yanıtlar vermek yönünden büyük bir dikkat göstereceğimden emin olabilirsin; ancak korkarım ki bunu sık sık yapamıyorum. Bununla birlikte, daha önce verdiğin sözü anımsa, şimdi yanıt verme sırası senin; bana erdemın genel doğasının ne olduğunu söylemeye çalış. Biri bir tabak kırdığı zaman şakacı kimselerin söylediği gibi, birin kendisinden birçok şey yapmaktan vazgeç. Yalnızca erdemi bütün ve sağlam bırak ve bana, sana

vermiş olduğum örneklerde olduğu gibi, onun B ne olduğunu söyle!

MENON. Bana öyle geliyor ki Sokrates, erdem, ozanın söylediği gibi, "Güzel şeylerden hoşlanmak ve güçlü olmak"tır ve ben erdemi güzel şeyleri arzu etme ve onları elde edebilme olarak tanımlıyorum.

SOKRATES. Güzel şeyleri arzu eden bir adamdan söz ettiğin zaman, onun arzu ettiği şeylerin güzel şeyler olduğunu mu anlatmak istiyorsun?

MENON. Kesinlikle.

SOKRATES. Öyleyse, bazı insanların kötü şeyleri buna karşın diğerlerinin de iyi şeyleri istediğini mi düşünüyorsun? Senin düşüncene C göre herkes iyi şeyleri istemez mi?

MENON. Hayır.

SOKRATES. Bu durumda bu diğerlerinin kötü şeylerin iyi olduğunu düşündüklerini mi, yoksa onların bu kötü şeyleri, bunların kötü olduğunu görseler bile, yine istediklerini mi söyleyeceksin?

MENON. Her ikisini de söyleyeceğim.

SOKRATES. Ne? Bir kimsenin kötü şeyleri, onların kötü olduğunu bile bile istediğini gerçekten de düşünüyor musun?

MENON. Evet.

SOKRATES. Hangi anlamda ister? Onlara sahip olmak anlamında mı?

MENON. Elbette.

D SOKRATES. Kötü şeylerin, onlara sahip olan kimseye yarar getirdiği inancıyla mı, yoksa

kötü şeylerin onlara sahip olan kimseye zarar getirdiği inancıyla mı ister?

MENON. Bazıları birinci inanca sahiptir. Buna karşın bazıları aynı zamanda ikinci inanca da sahiptir.

SOKRATES. Kötü şeylerin yarar getirdiğini sanan bu kişilerin onların gerçekten de kötü olduklarını bildiğine inanıyor musun?

MENON. Hayır, buna gerçekten de inanmam.

E SOKRATES. Kötü şeylerin kötü olduğunu bilmeyen bu sınıfın, kötü şeyleri değil de, onlar gerçekte kötü olsalar bile, iyi olduğunu düşündüğü şeyleri istediği açık değil midir? Kötü şeyleri bilgisizlikten dolayı iyi şeylerle karıştıran bu insanlar açıkça iyi şeyleri istemektedirler.

MENON. Bunun onlar için doğru olduğunu sanıyorum.

SOKRATES. Şimdi, kendilerinden, kötü şeyleri, kötü şeylerin onlara sahip olana zarar verdiği inancıyla isteyen kişiler olarak söz ettiğin bu insanlara gelince, bunlar bu kötü şeylerden kendilerine zarar geleceğini herhalde bilirler.

MENON. Bilmeleri gerekir.

78 SOKRATES. Ve onlar zarara uğrayan bir kimsenin, her kim olursa olsun, zarara uğradığı ölçüde mutsuz olduğunu bilmezler mi?

MENON. Bunu da bilmeleri gerekir.

SOKRATES. Böyle bir kimsenin aynı zamanda bedbaht olduğunu da bilirler değil mi?

MENON. Evet.

SOKRATES. Peki, bir kimse mutsuz ve bedbaht olmak ister mi?

MENON. İstedigini sanmam.

SOKRATES. İstemezse, hiç kimse kötü olan bir şeyi de istemez; çünkü mutsuzluk kötü şeyleri istemekten ve kötü şeylere sahip olmaktan başka nedir ki?

B MENON. Söylediğin sanki doğruymuş gibi geliyor. Sokrates, hiç kimse kötü olan bir şeyi istemez.

SOKRATES. Biraz önce erdem için iyi şeyler için duyulan bir arzu artı iyi şeyleri elde etme gücünden oluştuğunu söyledin. Bu tanımda arzu herkes için ortaktır ve bu bakımdan hiç kimse komşusundan daha iyi değildir.

MENON. Öyle görünüyor.

SOKRATES. Bir kimse iyi şeyler için duyulan arzu bakımından bir başkasından daha iyi değilse, o, açıkça iyi şeyleri elde etme gücü bakımından daha iyi olmalıdır ve erdem senin tanımına göre, iyi şeyleri elde etme gücüdür.

MENON. Evet, benim görüşüm tam tamma şimdi senin dile getirdiğin görüştür.

SOKRATES. Şimdi doğruyu bu kez gözünden vurup vurmadığına bakalım. Pekâla, haklı olabilirsin. İyi şeyleri elde etme gücünün erdem olduğunu söylüyorsun değil mi?

MENON. Evet.

SOKRATES. İyi şeylerle de sağlık ve zenginlik gibi şeyleri kastediyorsun?

MENON. İyi şeyler içine altın ve gümüş ve devlette yüksek ve onurlu bir memuriyet kazan-

mayı da dahil ediyorum.

SOKRATES. Bildiğin iyi şeylerden oluşan öbekler yalnızca bunlardır, öyle değil mi?

MENON. Evet, bu türden herşeyi kastediyorum.

D SOKRATES. Haklısın. Büyük kralın aile dostu Menon'un tanımında, altın ve gümüşün kazanılması erdemdir. "Kazanılma" sözcüğüne "adil ve ahlaklı bir biçimde" ifadesini ekler misin? Onlar adil olmayan bir biçimde kazanılsalar bile, hepsine aynı biçimde erdem der misin?

MENON. Kesinlikle hayır.

SOKRATES. Öyleyse, bu kötü bir şeydir.

MENON. Kesinlikle.

SOKRATES. Demek ki kazanmaya adalet ya da ölçülülük ya da dindarlık ya da erdemin bir başka parçasının eklenmesi gerekir, gibi görünmektedir. Aksi takdirde, o iyi şeyler için bir araç olsa bile amaç olmayacaktır.,

MENON. Hayır, bunlar olmadan erdeme nasıl sahip olabilirsin ki?

SOKRATES. Gerçekten de altın ve gümüşün eksikliğinin kendisi, bu eksikliğin kendisi altın ve gümüşü — ister kişinin kendisi ister bir başkası için olsun — onların elde edilmesini adaletsiz kılacak koşullarda elde edememenin sonucuysa, erdemdir.

MENON. Öyle görünüyor.

SOKRATES. Öyleyse bu türden iyi şeylere sahip olmak onlardan yoksun olmaktan daha fazla erdem değildir. Ya da bunun yerine kendisine adaletin eşlik ettiği bir şeyin, her ne

79 olursa olsun erdem, bu tür niteliklerden yoksun olanm ise her ne olursa olsun kötülük ya da erdemsizlik olduğunu söyleyebiliriz.

MENON. Vardığın sonucun kendisinden kaçınılamaz bir sonuç olduğu konusunda seninle aynı fikirdeyim.

SOKRATES. Ancak birkaç dakika önce bunlardan her birini — adaleti, ölçülülüğü ve diğerlerini — erdemin bir parçası olarak adlandırdık.

MENON. Evet öyle yaptık.

SOKRATES. Öyleyse, sen beni aldatıyorsun.

MENON. Bunu nasıl yapanm Sokrates?

SOKRATES. Biraz önce senden erdemi parçalara bölmeme istemiş ve sana istediğim yanıt türüne ilişkin örnekler vermiştim, ancak sen buna hiç dikkat etmeden bana erdemin iyi şeyleri adaletle elde etmekten oluştuğunu söylüyorsun; ve adaletin de erdemin bir parçası olduğunu kabul ediyorsun.

MENON. Doğru.

SOKRATES. Öyleyse, buna ister adalet ya da ister erdemin diğer parçalarından birinin adım ver, erdemin bir parçasına uygun olarak eylemenin erdem olduğu bizzat senin kendi ifadelerinden çıkıyor. Göstermek istediğim noktada, benim senden bana bir bütün olarak erdemin tanımını vermeni istediğim yerde, senin erdemin bizzat kendisinin ne olduğunu söylemekten çok uzak olarak, bana, sanki bütününe ne olduğunu daha önce söylemişsin gibi, erdemin bir parçasını sergileyen her eylemin erdem olduğunu söylüyor olmandır. Öyle ki bütününe ne olduğunu bana söylemiş olsaydın, sen onu çok küçük parçalara bölmüş

bile olsan ben yine onu tanıyacaktım. Her eylem erdem in bir parçası ile birleşt iğinde erdem oluyorsa, bana öyle geliyor ki, aziz dostum Menon, sana eski soruyu yeniden sormamız gerekir: "Erdem nedir?" Bir başka deyiş le, herşey bir yana adaletle gerçekleştirilen her eylemin erdem oldu ğu ne anlama geliyor? Aynı sorunun yeniden sorulmak durumunda oldu ğuna katılmıyor musun? Bir kimse, büt ünün ne oldu ğunu bilmeksizin erdem in bir parçasının ne oldu ğunu bilir mi?

MENON. Bildi ğini sanmam.

D SOKRATES. Ben de sanmam ve anımsarsan, sana biraz önce ş ekil hakkında bir karş ılık verdi ğim zaman hâlâ kuş kulu olan, ve üzerinde anlaşmaya varılmamış terimleri kullanan yamt tür ünü reddetmişt ik.

MENON. Evet reddetmişt ik.

SOKRATES. Öyleyse lütfen sen de bunun aynısını yap. Bir büt ün olarak erdem in doğ asının ne oldu ğu hâlâ kuş kuluyken, onu bir kimseye parçalarından biri aracılı ğıyla, ya da buna benzer bir açıklama tür üyle açıklayabildi ğin! düşünme. Bunun yerine aynı sorunun hâlâ yanıt bekledi ğini düşün; erdem hakkında ş u ş u şeyleri söylüyorsun. Ancak erdem in kendisi nedir? Bu sana çok anlamsız mı gör ünüyor?

MENON. Hayır, bu bana yeterince doğru gör ünüyor.

SOKRATES. Öyleyse baş a dön ve benim sorumu yanıtla! Sen ve dostun erdem in ne oldu ğunu söylüyorsunuz?

MENON. Sokrates, seninle ..karş ılaş mazdan önce bana senin gerçekte kafası karma kaş ık bir adam oldu ğunu, ve baş kalarının

80 da kafalarını karıştırdığını söylediler. İçinde bulunduğumuz şu anda, bana büyü yapmakta olduğunu ve beni büyülediğini ve ben tam olarak kendisini idare etmekten aciz bir kütle haline gelinceye dek, beni büyüünün etkisi altında bıraktığını hissediyorum. Bunu düşüncesizliğime, küstahlığıma ver, ama bilesin ki seni yalnızca dış görünüşünle değil, ancak başka bakımlardan da tam tamına insanın denizde karşılaştığı yassı uyuşturucu balığa benzetiyorum. Bir kimse ne zaman bu uyuşturucu balıkla temas etse, balık onu uyuşturur ve bu tam tamına senin şimdi bana yapar görüldüğün şeydir. Zihnim ve dudak-

B lanm gerçekten de uyuşmuş bir halde ve sana verecek hiçbir karşılığım yok. Oysa erdem hakkında yüzlerce defa konuşmuş, konu üzerinde büyük dinleyici kitleleri önünde uzun söylevler çekmişim ve bunu da öyle sanıyorum, çok iyi bir biçimde yapmışım. Şimdi onun ne olduğunu bile söyleyemiyorum. Düşünceme göre, Atina'dan ayrılmamak ve dışarılara gitmemekle çok akıllıca bir şey yapıyorsun. Bir başka ülkede, bir yabancı olarak bu şekilde davranmış olsaydın, büyük bir olasılıkla bir büyücü diye tutuklanırdım.

SOKRATES. Gerçekten de çok alçak bir adamsın. Neredeyse beni de aldatıyordun.

MENON. Ne demek istiyorsun?

C SOKRATES. Benim hakkımda niçin bir teşbih kullandığını anladım.

MENON. Niçin acaba?

SOKRATES. Ben de sıra sana geldiğinde, seni bir şeyle karşılaştırayım diye. Tüm yakışıklı insanlar, bunu çok iyi biliyorum, bu karşılaştırma oyunundan çok hoşlanırlar. Bundan kazançları yüksek olur, çünkü

yakışıklı insanlar doğal olarak, güzel benzetmelere neden olurlar. Ancak ben seni zorlamayacağım. Bana gelince, uyuşturucu balık başkalarını yalnızca kendisi felce uğramış olduğu için felce uğratiyorsa, benzetmen doğrudur. Aksi takdirde benzetmen doğru değildir. Ben başka insanların kafalarını, yamtları bildiğim için karıştırıyorum, değil mi? Oysa işin doğrusu benim kafam kanşık olduğu için başkalarının da kafasını karıştırdığımdır. Aynı şey erdem için de

- D geçerlidir. Ben erdemin ne olduğunu bilmiyorum. Sen benimle karşılaşmazdan önce erdemin ne olduğunu bilmiş olabilirsin, ancak şimdi bilmiyormuş gibi görünüyorsun. Herşey bir yana, ben seninle birlikte erdemin ne olduğuna ilişkin ortak bir araştırma ve incelemeyi sürdürmeye hazırım.

MENON. Ancak onun ne olduğu hakkında en ufak bir bilgin olmadığı zaman bir şeyi nasıl arayabilirsin? Araştırmanın nesnesi olarak bilmediğin bir şeye nasıl ulaşacaksın? Bunu bir başka biçimde söyleyecek olursak, onunla bir şekilde karşı karşıya gelsen bile, bilmediğin şeyi bulmuş olduğunu nasıl bileceksin?

- E SOKRATES. Ne demek istediğini anlıyorum. Ortaya koymakta olduğun şeyin, bir adamın bildiği bir şeyi de bilmediği bir şeyi de öğrenmeye kalkışmasının olanaksız olduğu biçimindeki hileli bir argüman olduğunun farkında mısın? Böyle bir adam, onu bildiği için araştırma gereksinimi duymadığından, bildiği bir şeyi araştırmayacağı gibi, bu durumda neyi aradığını bilmediği için, bilmediği şeyi de araştırmayacaktır.

- 81 MENON. Onun iyi bir argüman olduğunu düşünüyor musun?

SOKRATES. Hayır.

MENON. Onun niçin iyi bir argüman olmadığını, bana açıklayabilir misin?

SOKRATES. Elbet açıklayabilirim. Dinin doğrularına nüfuz etmiş kadınlardan ve erkeklerden şunu duymuştum.

O muhtemelen burada diyalogun önemli açıklamaların eşliğinde olduğunu göstermek için kısa bir süreyle duraksar.

MENON. Onlar ne söylediler?

SOKRATES. Doğru ve hoş olduğunu düşündüğüm bir şeyler.

MENON. Neydi o söyledikleri ve onlar kimdiler?

SOKRATES. Bunu söyleyen, yerine getirdikleri işlevleri açıklayabilmeyi kendi işleri yapan rahip ve rahibelerdir. Pindar, ve tanrısal bir B esinden pay almış başka birçok ozan da ondan sözeder. Onların söyledikleri şey şudur. — Söyledikleri şeyin doğru olduğunu düşünüyor musun, onu gözle. Onlar insan ruhunun ölümsüz olduğunu söylerler: İnsan ruhu bir zaman gelir — onlann ölüm adını verdikleri — bir sona ulaşır, bir başka zaman gelir yemden doğar, ancak hiçbir zaman yok olup gitmez. Bu temeller üzerinde bir insan her gününü olanaklı olduğu ölçüde doğru yaşayarak geçirmelidir. **"Çünkü eski suçlarından dolayı, Persephone'nin kendilerinden kefarete aldığı bu adamların ruhlarını o dokuzuncu yılda yeniden yukarıya güneşe gönderir. Bu ruhlardan C soylu krallar ve güçlü ve çevik insanlar ve bilgelikte en büyük kişiler meydana gelir. Ve zamanın geri kalan bölümünde onlar diğer insanlar tarafından kahramanlar olarak adlandırılır ve kutsanırlar"** Şu halde, ruh ölümsüz olduğu ve birçok kez doğmuş ve hem

burada hem de öte dünyada her şeyi görmüş olduğu için, var olan ha: şeyi öğrenmiştir. Bu nedenle insan ruhu, erdSne ya da herhangi bir şeye ilişkin olarak, görmüş olduğumuz gibi, bir zamanlar sahip olduğu bilgiyi anımsayabilirse buna şaşırmmamız gerekir.

- D Doğanın her parçası birbiriyle ilişkili olup ruh da her şeyi öğrenmiştir, öyle ki, bir adam tek bir bilgi parçasını anımsadığı — gündelik dilde, **öğrendiği** — zaman, onun, o yeterince cesur olur ve araştırmadan bıkıp usanmazsa geri kalan her şeyi bulgulamaması için hiçbir neden yoktur; çünkü araştırma ve öğrenme gerçekte anımsamadan başka hiç bir şey değildir.

Öyleyse sözünü ettiğin çekişme amaçlı argüman taraf ndan baştan çıkarılmamalıyız. O güçsüzlerin kulakları için hoş bir nâme olup oizi de tembelleştirecektir. Oysa

- E diğer öğretici bilginin peşinden koşan enejik araştırmacılar yaratır; onun doğruluğundan emin olan ben, senin de yardımınla erdemini ne olduğunu araştırmaya hazırım.

MENON. Anlıyorum, Sokrates* ancak bir şey öğrendiğimizi ve öğrenme adını verdiğimiz şeyin anımsama olduğunu söylediğin zaman, anlatmak istediğin şey nedir? Öğrenmenin gerçekte başka hiçbir şey değil de anımsama olduğunu bana öğretebilir misin?

- 82 SOKRATES. Biraz önce senin çok alçak bir adam olduğunu söylemiştim ve sen şimdi beni doğrularcasına, ben öğretme diye bir şey yoktur, ancak yalnızca anımsama vardır dediğim zaman, benden bunu sana öğretmemi istiyorsun. Herhalde beni doğrudan doğruya kendimle çelişirken yakalamak istiyorsun.

MENON. Hayır Sokrates, içtenlikle söylemeliyim ki bunu düşünmüyordum. Beni

böyle konuşuran yalnızca alışkanlık. Söylediğin şeyin doğru olduğunu konusunda beni bir şekilde aydınlatabilirsin, bunu benden esirgeme lütfen.

SOKRATES. Bu hiç de kolay bir iş değil, ancak ben yine de, sen bunu benden istediğin için, öğrenmenin gerçekte anımsama olduğunu sana göstermeye çalışacağım. Görüyorum ki sen burada çok sayıda hizmetçiye sahipsin.

B Onlardan dilediğin herhangi birini çağır; ben çağırdığım köleden, söylediğim şeyin doğru olduğunu sana göstermek için, yararlanacağım.

MENON. Çok iyi, **(Bir köleye doğru dönerek)** Buraya gel.

SOKRATES. O bir Yunanlıdır ve dilimizi de konuşmaktadır değil mi?

MENON. Hiç kuşkun olmasın. Evimde doğdu, büyüdü.

SOKRATES. Öyleyse dikkatle dinle ve o benden bir şeyler mi öğreniyor yoksa yalnızca bir şeyler mi anımsıyor, buna bak.

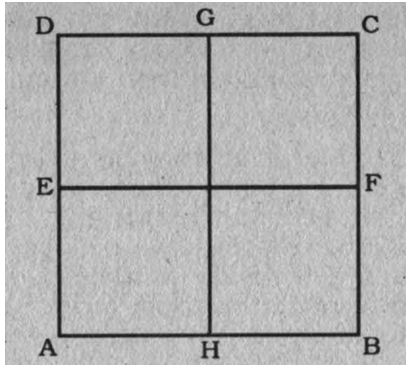
MENON. Bakacağım.

SOKRATES. Çocuğum, karenin şunun gibi bir şekil olduğunu biliyorsun değil mi?

(Sokrates ayaklarının önündeki toprağa şekiller çizmeye başlar. ABCD karesine işaret etmektedir.)

KÖLE. Evet.

C SOKRATES. Onun hepsi de birbirine eşit olan dört kenan vardır değil mi?

KÖLE. Evet.

SOKRATES. Onun ortasından geçen bu çizgiler de birbirlerine eşittir, değil mi?

(EF ve GH **doğrulan**)

KÖLE. Evet.

SOKRATES. Böyle bir şekil daha büyük ya da daha küçük olamaz mı?

KÖLE. Olur tabü.

SOKRATES. Şimdi bu kenar iki ayak uzunluğunda ve bu kenar da aynı olsa bütün kaç ayak olacaktır? Şöyle düşün. O bu doğrultuda iki ayak ve diğerinde yalnızca bir ayak uzunluğunda olsaydı, alan bir kere iki ayak olmayacak mıydı?

KÖLE. Evet.

- D SOKRATES. Ancak o bu doğrultuda da iki ayak olduğuna göre, alan iki kere iki ayak değil midir?

KÖLE. Evet.

SOKRATES. Ve iki kere iki kaç ayak eder? Bunu hesap et ve bana söyle.

KÖLE. Dört.

SOKRATES. Şimdi buna benzer olan, yani bütün kenarları bunun gibi birbirine eşit olan, ancak ölçüleri daha öncekinin iki katı olan bir başka şekil çizilemez mi?

KÖLE. Evet, çizilebilir.

SOKRATES. Onun alanı kaç ayak olacaktır?

KÖLE. Sekiz.

SOKRATES. Öyleyse şimdi, bana onun her bir kenarının kaç ayak uzunluğunda olacağını söylemeye çalış. Şimdi şeklin kenarı iki ayak uzunluğundadır. Bunun iki misli olan şekilde kenarın uzunluğu ne olacaktır.

KÖLE. Tabii ki o da iki misli olacaktır Sokrates.

SOKRATES. Görüyorsun ya Menon ona hiç bir şey öğretmiyor, yalnızca soruyorum. Şimdi o sekiz ayaklı karenin kenarının uzunluğunu bildiğini düşünüyor.

MENON. Evet.

SOKRATES. Peki büyüyor mu?

MENON. Kesinlikle hayır.

SOKRATES. Onun diğerinin kenarının iki katı olduğunu düşünüyor. "

MENON. Evet.

SOKRATES. Şimdi onun şeyleri nasıl bir sıra içinde — anımsamanın uygun yolu — anımsadığını izle.

83 Kenar uzunluğunun iki misli bir uzunluğa çıkartılması, iki misli büyüklükte bir şekil

meydana getirir, diyorsun değil mi? Şunun gibi bir şeyi kastediyorum; yani bu yönde uzun, bu yönde kısa olmayan bir şekli. O birinci şekilde olduğu gibi tüm kenarları eşit, ancak iki misli büyüklükte, yani sekiz ayaklık bir kare olmalıdır. Bu büyüklükte bir kareyi karenin bir kenarını iki misli yapmakla elde edebileceğini hâlâ ümit ediyor musun? Bir an için bunu düşün.

KÖLE. Düşüneceğim.

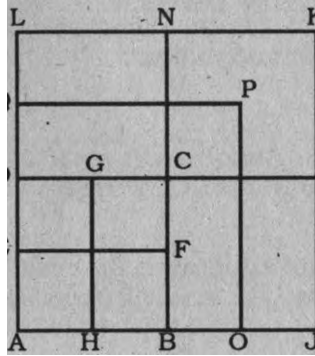
SOKRATES. Pekâla, şimdi bunun (AB) uzunluğuna aynı uzunlukta bir başka kenarı (BJ) eklersek iki misli uzunlukta bir doğruya sahip olacak mıyız?

KÖLE. Evet.

SOKRATES. Öyleyse, sana göre, aynı uzunlukta dört kenar alarak, sekiz ayaklık kareyi bu doğru üzerinde oluşturacağız.

KÖLE. Evet.

- B SOKRATES. Birinci doğruyu bir temel olarak kullanıp, dört eşit doğruyu çizelim, **(Yani, AJ'nin uzunluğunu hesap ederek JK'yi ve KL'yi ekleyerek ve daha sonra LA'yı çizerek)**. Bu şekil sana sekiz ayaklık kare dediğin şekli vermez mi?

KÖLE. Kesinlikle verir.

SOKRATES. Ancak o her biri dört ayaklık orjinal kareye eşit olan bu dört kareyi içerir mi?

(Sokrates, işaret etmek istediği kareleri tamamlamak için CM ve CN doğrularım çizer.)

KÖLE. Evet.

SOKRATES. Bu durumda onun büyüklüğü ne kadardır? O dört misli büyük olmayacak mıdır?

KÖLE. Hiç kuşkusuz.

SOKRATES. Ve dört misli iki misliyle aynı mıdır?

KÖLE. Aynı değildir, elbette.

C SOKRATES. Demek ki, bir kenarı iki misli yapmak bize iki misli büyüklükte değil de dört misli büyüklükte bir şekil verdi.

KÖLE. Doğru.

SOKRATES. Dört kere dört onaltı eder, değil mi?

KÖLE. Evet.

SOKRATES. Öyleyse, sekiz ayaklık şeklin bir kenarının uzunluğu nedir? Bu bize orjinal alanın dört misli büyüklükte bir alan verdi, öyle değil mi?

KÖLE. Evet.

SOKRATES. Bii, uzunluğun yansına eşit olan bir kenar ise bize dört ayaklık bir kare verdi?

KÖLE. Evet.

SOKRATES. Çok iyi, sekiz ayaklık bir kare, bu

karenin iki misli, Şu karenin de yansı değil midir?

KÖLE. Evet.

D SOKRATES. O, bu kenardan daha büyük, ancak Şu kenardan daha küçük bir kenara sahip olmayacak mıdır?

KÖLE. Sanınm olacaktır.

SOKRATES. Çok doğru. Daima nasıl düşünüyorsan öyle yanıt ver. Şimdi bana söyle: Bu kenar iki ayak, bu kenar da dört ayak uzunluğunda değil miydi?

KÖLE. Evet.

SOKRATES. Bu durumda, sekiz ayaklık Şeklin bir kenar iki ayaktan daha uzun ancak dört ayaktan daha kısa olmalıdır, değil mi?

KÖLE. Evet, böyle olmalıdır.

E SOKRATES. Onun uzunluğunun ne kadar olduğunu düşünüyorsun? Bunu söylemeye çalış.

KÖLE. Üç ayak.

SOKRATES. Dediğin gibi üç ayaksa, ona bu parçamn yansını ekleyeceğiz. **(BJ'nin yarısı, BO)**, ve onu üç ayak yapacağız. Burada iki var ve bu da bu parçanın yansı olan bir ayaktır ve bu kenar üzerinde iki artı bire sahibiz; senin istediğin Şekil işte buradadır.

(Sokrates, AOPQ karesini tamamlar)

KÖLE. Evet.

SOKRATES. O, bu yönde üç ayak ve Şu yönde üç ayak ise, bütün bir alan üç misli üç ayak olmayacak mıdır?

KÖLE. Öyle görünüyor.

SOKRATES. Ve bu kaç ayak eder?

KÖLE. Dokuz.

SOKRATES. Oysa birinci karemizin iki misli olan kare kaç ayak olmak durumundaydı?

KÖLE. Sekiz.

SOKRATES. Ancak, sekiz ayaklık bir kareye üç ayak uzunluğundaki bir kenardan kalkarak bile varamadık, öyle değil mi?

KÖLE. Hayır.

84 SOKRATES. Öyleyse onu kaç ayak uzunluğundaki kenar verecektir? Bize tam olarak bunu söylemeye çalış. Bunu hesaplayarak bulmak istemiyorsan, bize yalnızca diyagram üzerinde göster.

KÖLE. Bunun bir yararı yok Sokrates. Gerçekten de bilmiyorum.

SOKRATES. Onun anımsama yolunda ulaşmış olduğu evreye bir bak, Menon. Başlangıçta o sekiz ayaklık karenin kenarının uzunluğunu bilmiyordu. Onu gerçekte şimdi de bilmiyor, ancak o zaman bildiğini düşünüyor ve, verdiği yanıtlar sanki uygun ve yerinde yanıtlarmış gibi, cesaretle yanıtlıyordu. — O zaman kafasının karıştığını düşünmedi ve hiçbir güçlük hissetmedi. Oysa şimdi kafasının karıştığını düşünüyor. O yalnızca yanıtı bilmemekle kalmıyor, *ancak aynı zamanda bildiğini de düşünmüyor.

MENON. Çok doğru.

SOKRATES. O, bilmediği şeyle olan ilişkisi açısından, şimdi daha iyi bir konumda değil midir?

MENON. Bunu da kabul ediyorum.

, SOKRATES. Öyleyse, onun kafasını karıştırmakla ve onu bir uyuşturucu balık gibi uyuşturmakla, ona t'r zarar verdik mi?

MENON. Verdiğimizi sanmıyorum.

SOKRATES. Gerçekte, ona doğru yamıt bulma yolunda biraz yardım ettik, çünkü şimdi o yalnızca doğru yanıtla ilgili olarak bilgisiz olmakla kalmaz,ancak aynı zamanda doğru yanıtı aramaktan zevk de duyacaktır. Şimdiye dek o, belli bir şeklin büyüklüğünün C iki misli büyüklükte olan bir kare konusunda, onun birinci şeklin kenar uzunluğunun iki misli uzunlukta bir kenara sahip olması gerektiğini söyleyerek, çeşitli durumlarda ve büyük dinleyici toplulukları önünde güzel ve akıcı bir biçimde konuştuğunu düşünüyordu.

MENON. Hiç kuşkusuz.

SOKRATES. O bir şaşkınlık ve karışıklık haline itilmezden, bilgisizliğin bilincine varıp, öğrenme arzusu duymazdan önce, onun (gerçekte bilmese bile) bildiğim düşündüğü şeyi araştırmaya ya da öğrenmeye, kalkışacağını sanıyor musun?

MENON. Hayır.

SOKRATES. Öyleyse, uyuşturma işlemi onun için iyi oldu.

MENON. Sana katılıyorum.

SOKRATES. Şimdi, onun, bu şaşkınlık ve karışıklık halinden başlayarak, ben ona bir şeyler öğretmeksizin, yalnızca soru sorsam da, benim eşliğimde doğruyu ararken neler bu D lacağma bir bak. Ben ona yalnızca onun sanılarıyla ilgili olarak soru sormak yerine

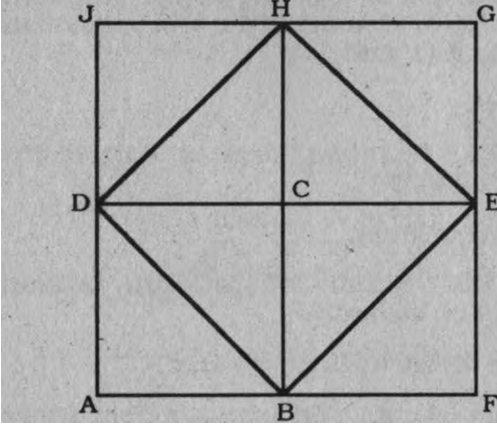
bir bilgi verecek ya da bir açıklama getirecek olursam, beni suçüstü yakalamak için hazır ol.

(Sokrates, burada daha önceki şekilleri siler ve yeni baştan şekil çizmeye başlar.)

Söyle bana çocuğum, bu bizim dört ayaklık karemiz değil midir? (ABCD) Beni anlıyor musun?

KÖLE. Evet.

SOKRATES. Şimdi buna, bunun gibi bir başka kare daha ekleyebilir miyiz?(BFEC)

KÖLE. Evet.

SOKRATES. Bu iki kareden her birine eşit olan üçüncü bir kareyi de şuraya ekleyebiliriz? (CEGH)

KÖLE. Evet.

SOKRATES. Ve daha sonra şu köşeyi de bu kareyle tamamlayabiliriz, değil mi? (DCHJ)

KÖLE. Evet.

SOKRATES. Öyleyse burada dört eşit kareye sahip oluruz?

E KÖLE. Evet.

SOKRATES. Ve bütün, ilk karenin kaç misli büyüklüğündedir?

KÖLE. Dört misli.

SOKRATES. Biz ilk karenin iki misli büyüklüğünde bir kare istiyoruz. Bunu anımsıyorsun herhalde?

KÖLE. Evet.

85 SOKRATES. Şimdi köşeden köşeye giden bu doğru bu karelerden her birini tam yansından keser, öyle değil mi?

KÖLE. Evet.

SOKRATES. Bu alanı kuşatan dört doğru şunlardır? (BEHD)

KÖLE. Evet onlardır.

SOKRATES. Şimdi düşün, bu alanın büyüklüğü ne kadardır?

KÖLE. Ne dediğini pek anlamadım.

SOKRATES. Burada dört kare var. Yeni ortaya çıkan karenin her bir kenan bu dört karenin her birini tam yansından keserek ayırmıyor mu?

KÖLE. Evet.

SOKRATES. Bu şekilde (BEHD) böyle kaç tane yanm var?

KÖLE. Dört.

SOKRATES. Peki, bu şekilde (ABCt>) kaç yanm

var?

KÖLE. İki.

SOKRATES. Peki, dörtle iki arasında nasıl bir ilişki vardır?

KÖLE. Dört ikinin, iki mislidir.

SOKRATES. Öyleyse bu şeklin büyüklüğü ne kadardır?

B KÖLE. Sekiz ayak.

SOKRATES. Hangi temel üzerinde?

KÖLE. Bu temel üzerinde.

SOKRATES. Bu dört ayaklık karenin bir köşesinden diğer köşesine giden çizgi değil mi?

KÖLE. Evet.

SOKRATES. Bunun, için kullanılan teknik terim "köşegen"dir; şu halde söz konusu teknik terimi kullanacak olursak, senin kişisel görüşün, orijinal karenin köşegeni üzerindeki karenin orijinal karenin iki misli olduğu biçimindedir.

KÖLE. Evet, öyle Sokrates.

SOKRATES. Ne düşünüyorsun Menon? Onun kendisine ait olmayan bir sanıyla (inançla) yamıt verdiği hiç oldu mu?

C MENON. Hayır olmadı. Söylediği her şey kendi sanılarıyla.

SOKRATES. Ama bir kaç dakika önce kabul ettiğimiz gibi» o bir şey bilmiyordu.

MENON. Doğru»

SOKRATES. Ancak bu sanılar onda bir yerlerde bulunmaktaydı, öyle değil mi?

MENON. Evet.

SOKRATES. Şu halde, bir konuyu bilmeyen bir insan, bir konu üzerinde, bilgiye sahip olmaksızın, kendisinde doğru sanılara sahiptir.

MENON. Öyle görünüyor.

yeni uyanmıŐ olduklarından, dŐe benzer bir niteliktedirler. Ancak aynı sorular ona çeşitli vesilelerle ve deęiŐik Őekillerde sorulursa, onun sonuçta konu üzerinde herhangi bir kimse kadar tam ve dakik bir bilgiye sahip D olacağını görebilirsin.

MENON. Muhtemelen.

SOKRATES. Bu bilgi öğretmekten değil fakat soru sormaktan gelecektir. O bu bilgiyi kendisi için anımsayacaktır.

MENON. Evet.

SOKRATES. Onda bulunan bu bilginin kendiliğinden hatırlanması anımsamadan başka bir Şey değildir.

MENON. Evet.

E SOKRATES. Öyleyse, o, Şimdi sahip olduğu bilgiyi ya belli bir zamanda kazanmıştır ya da ona her zaman sahip olmuştur. Ona hep sahip olduysa, onu daima bilmiş olmak zorundadır; öte yandan o bilgiyi daha önceki bir zamanda kazandıysa, bu, Diri ona geometri öğretmediği sürece, bu yaşamda olmuş olamaz. Ő her türlü geometri bilgisinde, ve başka her konuda aynı biçimde davranacaktır. Biri ona bütün bunları öğretti mi? Özellikle o senin evinde yetiŐtięi için sen bunu bilmek durumundasın.

MENON. Evet, bunları ona hiç kimsenin ğretmediğini biliyorum.

SOKRATES. Öte yandan o bu sanılara sahiptir, öyle değil mi?

MENON. Bana bunu yadsıyamayız gibi geliyor.

SOKRATES. Bu durumda, o bunları bu yaşamda kazanmadıysa, onun bunları başka bir zaman diliminde öğrenmiş olduğu açık değil midir?

86 MENON. Öyle görünüyor.

SOKRATES. İhsan şeklinde olmadığı zaman, değil mi?

MENON. Evet.

SOKRATES. Öyleyse, soru sormakla uyarılabilir ve bilgiye dönüştürülebilir olan doğru sanılar, onda, o bir insan iken ve bir insan değilken var olmaya devam ediyorsa, onun ruhunun daima bir bilgi hali içinde bulunmuş olduğunu söyleyebilir miyiz?, Tabii onun bütün zamanlar boyunca ya_ bir insan olduğunu ya da bir insan olmadığını söylemeye hiç gerek yok.

MENON. Kesinlikle.

SOKRATES. Gerçeklik hakkındaki doğrular da her zaman ruhumuzda bulunursa, ruh B ölümsüz olmalıdır ve cesur olup belli bir anda bilme durumuna gelmediği ya da (daha doğru bir biçimde) anımsamadığı şeyi bulmaya — yani anımsamaya — çalışmalıdır.

MENON. Şöyle ya da böyle senin haklı olduğuna inanıyorum.

SOKRATES. Ben de haklı olduğumu düşünüyorum. Bütün bir öykünün doğruluğu üzerine yemin edemeyeceğim, ancak bir şey için sözlerimle ve eylemlerimle elimden geldiğince savaşmaya hazırım: Bilmediğimiz bir şeyi hiç bir zaman bulgulayamayacağımız için araştırmanın hiçbir anlamı olmadığına inanmak yerine, bilmediğimiz şeyi aramanın doğru olduğuna inanırsak daha iyi, daha cesur ve daha aktif insanlar olacağız.

MENON. Bunda da haklı olduğuna eminim.

SOKRATES. İnsanın bilmediği bir şeyi araştırmasının doğru olduğu üzerinde uyuşturduğumuza göre, benimle erdem nedir? sorusunu karşılamaya hazır mısınız?

MENON. Yeterince hazır sayılıyorum. Bununla birlikte soruyu daha çok onu başlangıçta ortaya koyduğum biçimiyle ele almak ve bu konuda senin görüşlerini dinlemek isterim; yani erdemi öğretilen bir şey olarak mı görmeliyiz, yoksa insanlar erdeme doğanın bir armağanı olarak mı sahip olurlar, yoksa D bir başka alması daha mı vardır?

SOKRATES. Kendime hükmettiğim gibi sana da hükmetseydim Menon, önce temel soruyu — erdemin ne olduğu sorusunu — sormuş oluncaya dek, erdemin öğretilen olup olmadığı sorusunu araştırmamız gerekecekti; ancak sen eylemlerine hükmetmek için hiç bir girişimde bulunmamakla kalmayıp — sanıyorum, özgürlüğüne çok değer veriyorsun — ancak aynı zamanda benimkilere de hükmetmeye kalkışyorsun. Bunda da başarılısın, bu nedenle nasıl istersen öyle yapmana izin vereceğim. Onun için söylenecek başka hiç bir şey kalmadı da, biz, bana öyle geliyor ki, özsel doğası hakkında hâlâ karanlıkta olduğumuz bir E şeyin tek bir özelliğini araştırmak zorundayız. Yalnız egemenliğini biraz gevşetmeyi kabul et ve erdemin öğretilen olup olmadığı sorusunu ele alırken bir varsayım — geometricilerin araştırmalarında sık sık kullandığı türden bir şeyi kastediyorum — kullanmama izin ver. Geometricilere, örneğin, belli bir alan hakkında, onun belli bir daire içinde bir üçgen olarak dahilen temas edecek bir biçimde çizilmesinin olanaklı olup olmadığı sorulduğunda, geometriciler muhtemelen şu yanıtı 87 vereceklerdir: "Onun gerekli koşulları yerine getirip getirmediğini henüz bilmiyorum, ancak bize bu konuda yardım edecek bir varsayımına sahip olduğumu düşünüyorum. O var-

sayım da şudur: Alan, o **(bir dikdörtgen olarak)** dairenin belli bir çizgisine **(yani çapma)** tatbik edildiği zaman, tatbik edilen dikdörtgene benzer olan bir başka dikdörtgen kadar eksik olacak şekildeyse buradan bir sonucun çıktığını söylerim: yok eğer değilse sonuç farklıdır. Şeklin daire içine onunla dahilen

B temas edecek biçimde çizilip çizilemeyeceğini sorarsanız bu soruyu söz konusu varsayımsal tarzda yanıtlamaya hazırım."

Erdem hakkında da aynısını yapalım. Onun ne olduğunu ya da neye benzediğini bilmediğimize göre, onun öğretilbilir olup olmadığını araştırırken gel bir varsayım kullanalım. Bu durumda şunu söyleyeceğiz: "O öğretilbilir olmak durumundaysa, erdem ruhun hangi yüklemi olmalıdır?" Her şeyden önce, o bilgidен başka hiç bir şey değilse, bir kimse-nin onu öğretme — ya da biraz önce kullandığımız dili kullanacak olursak, onu birine anımsatma — olanajı var mıdır? İşleme vermek durumunda olduğumuz isimle ilgili olarak endişelenmeyip yalnızca şunu sormalyız: O öğretilbilir olacak mıdır? Bir adama bilgi dışında herhangi bir şeyin öğretilmediği herkes için açık değil midir?

C

MENON. Bu benim de görüşüm olacaktı.

SOKRATES. Öte yandan erdem bir tür bilgi ise, o açıkça öğretilbilir.

MENON. Kesinlikle.

SOKRATES. Şu halde sorun kolaylıkla ortaya kondu, erdemın hangi koşul üzerinde öğretilbilir olacağını anlatmak istiyorum..

MENON. Evet.

SOKRATES. Bundan sonraki nokta öyleyse, bana göre erdemın bilgi mi yoksa farklı bir şey mi olduğunu bulmaktır.

D MENON. Bunun daha sonraki soru olduğuna

katılıyorum.

SOKRATES. Pekâla, erdemin iyi bir şey olduğunu savlarız, değil mi? Bu sayıntı bizim için sağlam bir saymtı mıdır?

MENON. Hiç kuşkusuz.

SOKRATES. Hal böyle olduğuna göre bilgiden farklı olan, bilgiyle birleştirilmeyen iyi bir şey var olursa, erdem zorunlu olarak herhangi bir bilgi biçimi olmayacaktır. Öte yandan bilgi iyi olan herşeyi kapsıyorsa, erdemin bilgi olduğundan kuşkulandıkça haklı olacaktır.

MENON. Sana katılıyorum.

SOKRATES. Öyleyse önce şunu soralım, bizi iyi kılan şey erdem midir?

MENON. Evet.

E SOKRATES. İyiyse yararlıdır da. Tüm iyi şeyler yararlıdır, değil mi?

MENON. Evet.

SOKRATES. Öyleyse erdemin kendisi yararlı olan bir şey olmalıdır.

MENON. Söylediklerimizden bu sonuç da çıkıyor.

SOKRATES. Şimdi bize yarar veren şeylerin neler olduğunu incelediğimizi düşün. Onları bir liste halinde al. Sağlık diyebiliriz, — güçlülük, güzellik ve zenginlik — bu ve benzeri şeylere yararlı deriz, bana katılıyorsun değil mi?

MENON. Evet.

88 SOKRATES. Ancak bu şeylerden aynı zamanda, arasına zarar veren şeyler diye söz ederiz. Bu anlatıma itiraz edecek misin?

MENON. Hayır, bu gerçekten de böyledir.

SOKRATES. Şimdi buraya bir bak: Bu şey-

lerden her birinin yararlı ya da zararlı olmasını belirleyen esas etmen hangisidir? Onları yararlı yapan şey doğru kullanım değil midir? Doğru kullanılmadığında onlar zararlı olamazlar mı?

MENON. Kesinlikle.

SOKRATES. Tinsel nitelikleri de dikkate almalıyız. Ölçülülük, adalet, cesaret, kolay öğrenme, bellek, karakter soyluluğu, v.s. şeylerin var olduğunu kabul ediyorsun, herhalde.

B MENON. Elbette ediyorum.

SOKRATES. Öyleyse, senin görüşüne göre bilgi olmayıp farklı bir şey olan bu niteliklerden herhangi birini al. Onların yararlı oldukları kadar zararlı olabileceklerini düşünmez misin? Örneğin, cesaret, o düşüncesizce yapılan bir şey, yalnızca bir tür atılğanlık olursa ne olur? Aklın süzgecinden geçirilmiş bir atılğanlığın ona yarar verdiği yerde, akla dayanmadan atılğanlığın bir insana zarar verdiği doğru değil midir?

MENON. Evet.

SOKRATES. Ölçülülük ve kolay öğrenme de bundan hiç farklı değildir. Öğrenme ve disiplin bilgelikle birleştiğinde insana yarar verir, ancak bilgelik olmadığında zararlıdır.

C MENON. Bu kesinlikle doğrudur.

SOKRATES. Kısacası, insan ruhunun üzerine aldığı ya da maruz kaldığı her şey, bilgelikle yönlendirildiği zaman, mutluluğa, ancak budalalıkla belirlendiği zaman mutsuzluğa götürecektir.

MENON. Mâkul bir sonuç.

SOKRATES. Erdem ruhun bir yüklemi ve yararlı olmaması olanaksız olan bir şeyse, o bilgelik olmalıdır; çünkü tüm tinsel nitelikler

D kendilerinde ve kendi başlarına yararlıca da zararlı olmayıp, bilgelik ya da budalalığın onlarla birlikte varolmasına bağlı olarak, yararlı ya da zararlı hale gelirler. Bu argümanı kabul edersek, erdem yararlı olan bir şey olarak, bir tür bilgelik olmalıdır.

MENON. Sana katılıyorum.

SOKRATES. Kendilerine ilişkin olarak biraz önce onların bazen iyi bazen yararlı olabildiklerini söylediğimiz diğer şeylere, zenginliğe ve benzerlerine geri dönecek olursak, aynı şey onlar için de geçerli değil midir? Tıpkı erdem, o psikolojik tepilerimizi yönettiği zaman onları yararlı, buna karşın budalalığın onları zararlı kılması gibi, zihin de doğru kullanımı ve denetimiyle maddi bakımdan değerli olan bütün bu şeyleri yararlı, yanlış ve kötü kullanımıyla da zararlı hale getirir.

MENON. Kesinlikle.

SOKRATES. Bütün bunları doğru kullanan bilge bir insanın zihni, yanlış kullanan ise bir budalanın zihnidir.

MENON. Öyle görünüyor.

89 SOKRATES. Şu halde genel olarak, tinsel olmayan değerli şeylerin iyiliğinin tinsel karakterimize, bilgeliğe bağlı olduğunu söyleyebiliriz. Bu argüman yararlı ögenin erdem olması gerektiğini gösterir; ve erdem yararlı olduğunu kabul ediyoruz, ki bu da erdem, bütünüyle ya da parçasıyla bilgelik olduğunu söylemekle eşanlamlıdır.

MENON. Argüman bana oldukça doğru bir argüman gibi görünüyor.

SOKRATES. Eğer durum böyleyse, iyi insanlar doğadan (doğuştan) iyi olamazlar.

MENON. Ben de olduklarını sanmıyorum.

SOKRATES. Üzerinde düşünmemiz gereken bir

B başka nokta daha var. İyi insanlar doğuştan iyi olsaydılar, aramızda doğuştan iyi olanları erken bir evrede fark edecek uzmanlar herhalde bulunacaktı. Bu durumda bu uzmanlar bize doğuştan iyi olan bu insanları daha küçükken gösterecek ve biz de onları Akropolis'teki özel bir yerde güven içinde saklayacak ve böylelikle onları, bozulmalarını önlemek için, bir külçe altından daha dikkatli bir biçimde koruyarak, onların olgunluğa eriştikleri zaman devlete yararlı olmalarını garanti edecektik.

MENON. Bu bana da makûl geliyor.

C SOKRATES. İyilik doğadan (doğuştan) gelmediğine göre, o öğrenmeyle mi kazanılır?

MENON. Bu sonuçtan kaçmak bana pek olanaklı değil gibi görünüyor. Bu gerçekte, erdem, bilgi ise erdem öğretilen bir şey olmalıdır, sayıntımız üzerinde yeterince açık bir şeydir.

SOKRATES. Ben de öyle olduğunu düşünüyorum. Ancak kendimizi bununla bağlamakla iyi bir şey yaptığımızdan emin değilim.

MENON. Ancak o biraz önce doğru görünmüştü.

SOKRATES. Evet ama sağlam olması için, onun yalnızca "biraz önce" değil fakat içinde bulunduğumuz şu anda ve gelecekte de doğru olması gerekir.

D MENON. Elbette, ama aklına ne geldi de şimdi buna karşı çıkıyor ve erdemin bilgi olabileceğinden kuşkulanabiliyorsun?

SOKRATES. Söyleyeceğim. Erdem bilgiyse, o öğretilen bir şey olmalıdır tezinden vazgeçemiyorum; ancak onun bilgi olmasına gelince, bu nokta üzerindeki kuşkularımın sağlam bir temele dayanıp dayanmadığına bir bak. Herhangi bir şey — yalnızca erdem değil —

olanaklı bir eğitim konusu olursa, onu öğretecek öğretmenler ve onu öğrenecek öğrenciler olmalıdır değil mi?

MENON. Kesinlikle.

E SOKRATES. Peki bunun tersi için ne söyleyeceğiz; bu konuda ne öğretmen ne de öğrenci var ise, buradan onun öğretilemez olduğu sonucunu güven içerisinde çıkarırsayabilir miyiz?

MENON. Çok doğru, ancak erdem öğreten öğretmenlerin bulunmadığını mı düşünüyorsunuz?

SOKRATES. Kendimi bildim bileli böyle öğretmenler var mı diye araştırdım, ancak bu konularda çok deneyimli olduğuna inandığım bir çok arkadaşım, çok sayıda araştırmacı tanıdığım olsa da, ben gösterdiğim tüm çabalara karşın, bir erdem öğretmeni bulamadım. Ancak Menon hele bir bak, bugün ne şanslıyız! Anytos tam da yanımıza oturdu. Araştırmamıza onu da dahil etmekle çok iyi bir şey yapmış olacağız. O her şeyden önce, bir Krezüs'ün servetine konan Thebaili İsmenias

90 gibi, zenginliğini aniden yapmamış ya da bir mirasa konmamış ancak kendi zekâsıyla ve çalışkanlığıyla büyük bir servet kazanmış, zengin ve sağduyu sahibi olan Anthemion'un oğludur. O bundan başka terbiyeli ve alçakgönüllü biridir, onda kibir ya da saldırganlıktan iz bulunmaz, o abartılı hiç bir

B şeye sahip değildir. Babası Anthemion oğlunu iyi yetiştirmiş, Atinalıların onu takdir edeceği bir duruma getirmek için gereği gibi eğitmiştir. Atinalıların onu nasıl devletteki en yüce meclislere seçtiğini biliyor musun? Anytos kendisiyle birlikte erdem öğreten öğretmenlerin var olup olmadığını, varsa bu öğretmenlerin kimler olduğu konusunu araştırabileceğimiz en uygun kişidir, herhalde. Senin ailenin bir dostu olan Menon'a ve bana, erdem konusundaki öğretmenlerin kimler olabileceğini bulmada lütfen yardım et, Anytos. Ko-

nuya Şu Şekilde yaklaŐmakta yarar vardır. Menon'un iyi bir hekim olmasını isteseydik, onu gerekli eğitimi almak ũzere hekimlere göndermemiz gerekmez miydi?

ANYTOS. Elbette.

SOKRATES. Onu, bir ayakkabıcı olarak yetiştirmek isteseydik, bu kez de ayak-kabıcılara göndermek zorunda kalırdık değil mi?

ANYTOS. Evet.

SOKRATES. Aynı Şey diğer meslekler için de geeri idir değil mi?

ANYTOS. Evet.

SOKRATES. Bununla yakından ilişkili olan bir başka soru da Şudur. Menon'u bir hekim olarak yetiştirmek için, onu hekimlere göndermekle doğru yapacağımızı söylediğimiz zaman, zihnimizde onu hekimlik sanatı ũzerinde alıŐmayanlardan çok, hekimlik konu[^]unda çalıŐanlara, kendilerine gelmek ve hekimlik sanatını öğrenmek isteyenlere hekimli ĩ ĩęi öğretmeye hazır olduklarını iln edip, birer profesyonel olarak bu iş karşılığında para talep eden uzmanlara göndermek gibi son derece makl bir dŐnce yok mudur?

ANYTOS. Elbette vardır.

SOKRATES. Aynı Şey kesinlikle flavta almak ve diğer sanatlar için de geçerlidir. Bir kimseyi bir flavtacı yapmak istersen, onu bu sanatı öğretmeyi ũstne alan ve kendilerine bunun karşılığında bir para ödenen müzisyenlere göndermeyi reddedip, bunun yerine ge arkadaŐımızın öğrenmesini istediğimiz konuda bir ğretmen olmak ya da öğrenciler kabul etmek için hazırlanmamıŐ başka insanlara gitmek, onları rahatsız etmek ve ge arkadaŐımızı flavta almayı onlardan öğrenmeye çalıŐması için zorlamak

son derece saçma bir şey olacaktır, öyle değil mi?

ANYTOS. Böylesi katışıksız bir budalalıktan başka bir şey olmaz herhalde.

SOKRATES. Sana tamamen katılıyorum.

91 Şimdi konuğumuz Menon'la ilgili olarak birbirimizin düşüncelerinden yararlanabiliriz sanıyorum. O, sen gelmeden önce-»bana malmı mülkünü çekip çevirmek ya da bir kenti yönetmek, anne babasına bakmak, ister kendi ülkesinden ister yabancı diyarlardan olsun, gelen konukları gereği gibi ağırlamak ve uğurlamak için, bir adama gerekli olan bilgelik ve erdem türünü elde etmeyi çok istediğini söylüyordu. Böylesi düşüncelere sahip olan bir risini acaba kimlere göndermek doğru olur?

, Biraz önce söylediklerimizden, Menon'u kendilerine göndermek durumunda olduğumuz uygun kimselerin, erdem öğretmeni olduklarını öne süren ve hizmetlerini, verdikleri eğitim karşılığında belli bir para talep ederek, erdem öğretmek isteyen her Yunanlıya özgürce sunan ldeşiler oldukları anlaşılıyor.

ANYTOS. Bu sözlerinle kimleri kastediyorsun, Sokrates?

SOKRATES. Onların Sofist dediğimiz kimse-ler olduklarını, hiç kuşkusuz sen kendin de biliyorsun.

C ANYTOS. Tanrı aşkına, söyleyecek başka şey bulamadın mı! Benim ya da dostlarımızdan birinin, Atinalı ya da yabancı olan bir yakınının bu adamlara gitmeyeceğini ve kendisinin bunlar tarafından mahvedilmesine izin vermeyeceğini ümit ediyorum. Onlar kendileriyle ilişki kuracak birine zarar vermektен, onun yıkımına yol açmaktan başka bir şey yapmazlar.

SOKRATES. Ne diyorsun, Anytos? Onlar, insanlara yararlı bilgiler öğrettiklerini söyleyen başka kimselerden, kendilerinin neza-

- reti altında bulunan insanları geliştirmek bir yana, onların ahlâkını bozacak ve bunun için bir de para isteme yüzüzlüğü gösterecek kadar farklı olabilsinler, doğrusu inanılacak gibi değil! Ben kendi adıma buna inanmakta güçlük çekiyorum. Ben onlardan yalnızca birinin, Protagoras'ın bir Sofist olmaktan dolayı, Phidias gibi son derece önemli ve yetkin bir sanatçıyla daha on heykeltraşm birlikte kazanabileceğinden çok daha büyük bir para kazandığını biliyorum. Eski ayakkabıları tamir eden bir kunduracı, ya da elbiseleri onaran bir terzi, kendisine bırakılan ayakkabıları ya da elbiseleri aldığı zamankinden E daha kötü bir halde iade etseydi, yakayı bir ay geçmeden ele verir ve herhalde, çok kısa bir zaman içinde, açlıktan ölürdü. Protagoras, öğrencilerinin ahlâkını bozarak ve onları geldiklerinden daha kötü bir halde göndererek, bütün bir Yunanistan'ı kırk yıldan daha fazla bir süreyle aldatsın, inanılacak gibi değil! Öldüğünde o, sanıyorum hemen hemen yetmiş yaşındaydı ve sanatını kırk yıl boyunca icra etmişti. Protagoras bu kırk yıllık süre boyunca, ve hatta günümüzde de oldukça büyük bir ün kazandı; Protagoras'tan başka, bazıları ondan önce yaşamış, bazıları günümüzde de yaşayan birçok Sofist vardır. Senin uyarı-
- 92 larımdan sonra Sofistlerin genç insanları bilinçli olarak aldatıp, onlara zarar verdiklerini mi, onların bunu bilmeden yaptıklarını mı düşüneceğiz? Bir çok insanın gözünde çok zeki olan bu insanların bunu yapacak kadar çılgın olmaları olanaklı mı?

ANYTOS. Pek öyle sayılmaz Sokrates. Çılgın olan Sofistler değil hiç kuşkusuz, ancak daha çok paralarını bunlara veren genç insanlar, daha da kötüsü çocuklarını Sofistlerin eline B bırakan koskoca adamlardır. Hepsinden çılgını, bu tür oyuna kalkışan ister bir yabancı, ister kendilerinden biri olsun, onları kapı dışarı edecek yerde onlara kucak açan devletlerdir.

SOKRATES. Sofistlerden biri sana kişisel bir zarar mı verdi, onlara karşı niçin bu kadar katırsın?

ANYTOS. Tanrıya şükür ki, hayır. Yaşamım boyunca hiçbir zaman onlardan tek biriyle bile bir ilişkim olmadığı gibi, ailemden birinin onlarla şu ya da bu biçimde ilişki içinde olduğunu asla duymayacağım.

SOKRATES. Demek ki onlara ilişkin olarak söyle ya da böyle hiçbir tecrüben olmadı.

C ANYTOS. Zaten olmasını da istemiyorum.

SOKRATES. Beni şaşırtıyorsun, doğrusu. Ona ilişkin olarak hiçbir tecrüben olmadığı zaman, neyin belli bir şeyde iyi ya da kötü olduğunu nasıl bilebiliyorsun?

ANYTOS. Bundan kolay ne var? Onlarla ilgili olarak kişisel hiçbir tecrübem olmasa bile, **onların** türlerini biliyorum.

> SOKRATES. Bu herhalde bir önsezi olmalı; çünkü onları başka türlü nasıl bilebilirsin ki. Söylediğin şeylerden kalkarak başka bir yol düşünmek olanaksız. Bununla birlikte, Menon'un karakterini kimlerin eğitiminin bozacağını sormuyoruz. İstersen verecekleri eğitimle Menon'un karakterini bozacak bu kimselerin Sofistler olduklarını söyleyelim ve bulmayı istediğimiz kimseler hakkında konuşalım. Ona, şu koskoca kentimizde, biraz önce betimlediğim erdem türünde yeterli bir düzeye gelmek için, kime başvurması gerektiğini öğrenme olanağı verirsen, babanın memleketinden olan bir dostu büyük bir iyilikte bulunmuş olacaksın.

ANYTOS. Kime başvurması gerektiğini sen niçin söylemiyorsun?

SOKRATES. Ben, kendi görüşüme göre bu şeyleri öğreten kimselerden söz ettim, ancak saçma sapan konuştuğum hemen anlaşıldı. Bu

E yüzden sen söyle, senin söylediklerin pekâla doğru olabilir. Şimdi onu yönlendirme sırası sende; istediğin herhangi bir Atinalının adını ver.

ANYTOS. Fakat niçin belli bir bireyin adından söz edelim? Onun yolda karşılaşacağı, iyi ve şerefli herhangi bir Atinalı dostumuzu, eğer Menon onun öğütlerini dinlerse. Sofistlerin yapacağından çok daha iyi bir adam yapacaktır.

93 SOKRATES. Bu iyi ve şerefli insanlar iyi niteliklerini kendiliklerinden mi kazandılar? Deyim yerindeyse eğer, kendi kendilerini yetiştirmiş olan bu insanlar, kimseden öğrenmedikleri bu erdemi, yine de başkalanna öğretebildiler, öyle mi?

ANYTOS. Onların da erdemi kendileri gibi iyi ve şerefli kimseler olan atalarından öğrendiklerini sanıyorum. Yoksa kentimizde geçmişte birçok iyi adam bulunduğunu yadsıyacak mısınız?

SOKRATES. Tam tersine, burada Atina'da birçok iyi devlet adamı vardır ve Atina'dan geçmişte de iyi devlet adamı çıkmıştır. Soru, şu iyi adamların aynı zamanda kendi erdemlerinin iyi birer öğretmeni olup olmadıkları sorusudur. Şimdi tartışmakta olduğumuz husus budur. Biz Atina'da iyi ve erdemi kimselerin var olup olmadığını, ya da buradan geçmiş zamanlarda iyi insanların çıkıp çıkmadığını değil de, erdemın öğretilip öğretilmeyeceğini B tartışıyoruz. Bu ise bugünün ve geçmiş zamanların iyi adamlarının kendilerinde bulunan iyiliği başkalanna aktarmayı bildikleri mi yoksa tam tersine bunun başkalanna aktarmayacak ya da bir kimsenin bir başkasından kazanamayacağı bir şey mi olduğu sorusuna eşdeğerdir. Menon'la benim üzerinde oldukça uzun bir zamandan beri tartıştığımız soru budur. Sen bu konuya kendi bakış açından C şöyle yaklaş. Themistokles'in iyi bir adam olduğunu herhalde söyleyeceksin.

ANYTOS. Evet. Ondan daha iyisi hiç olmadı.

SOKRATES. Ve Themistokles kendi erdeminin iyi bir öğretmeni olmuş olmalıdır.

ANYTOS. Olmak istediye, sanırım olmuştur.

SOKRATES. Ancak onun başka insanların -- hepsi bir yana, özellikle kendi oğlunun-- erdemli insanlar olmalarını istemiş olmak durumunda olduğunu düşünmez misin? Samyör musun ki, o oğluna erdemi çok gördü ve kendi erdemini oğluna bilerek geçirmedi? Themistokles'in oğlunun atçılıkta, atın üzerinde ayakta duracak ve bu pozisyonu koruyarak atın üstünden cirit atacak kadar iyi yetiştirilmiş olduğunu duymuş olman gerekir. Eskilerden, babası ona bir eğitimcinin aktarabileceği her sanatı öğretmiş ve onu bunların hepsinde birer uzman yapmış olduğu için, gencin başka birçok beceri kazandığını duymuş olmalısın.

ANYTOS. Evet, duydum.

SOKRATES. öyleyse, hiç kimse gencin doğal yetenekleri bakımından eksikli olduğunu söyleyemez.

E ANYTOS. Herhalde.

SOKRATES. Ancak genç ya da yaşlı, herhangi bir kimseden Themistokles'in oğlu Kleophantus'un babası kadar iyi ve bilge bir adam olduğunu hiç duydun mu?

ANYTOS. Kesinlikle hayır.

SOKRATES. Öyleyse, Themistokles'in amacımın oğlunu diğer sanatlarda eğitmek, ancak, erdemini öğretilbilir olduğunu kabul etmekle birlikte, onu kendi bilgelik tipi bakımından komşularından daha iyi kılmamak olduğunu söylememiz mi gerekir?

ANYTOS. Söyleyebileceğimizi pek sanmıyorum.

94 SOKRATES. Eski zamanların en erdemli kim-selerinden biri olmuş olduğunu senin de kabul ettiğini Themistokles için, bir erdem öğretmeni olarak Themistokles için, bu kadar yeterlidir. Bir başka örnek seçelim, Lysimak-hus'un oğlu Aristides'i ele alalım. Lysimak-hus'un iyi bir adam olduğunu kabul edersin herhalde?

ANYTOS. Nasıl etmem?

SOKRATES. O da oğlu Lysimakhus'a, bir öğretmenin öğrencisine yararlı olabildiği tüm konularda, Atina'da sözkonusu olabilecek en iyi eğitimi verdi, ancak onu komşusundan daha iyi bir adam yapmayı başarabildi mi? Onu tanırsın sanıyorum ve neye benzediğini B söyleyebilirsin. Ya da büyük ve bilge bir adam olan Perikles'i gözünün önüne getir. O iki oğlu Paralus ve Ksanthippus'u yetiştirdi ve oğullarına, onlar Atina'daki herhangi bir kimse kadar iyi oluncaya dek, ata binmeyi, musiki ve atletizmi öğretti. O acaba bundan sonra çocuklarını erdemli insanlar yapmayı istemedi mi? Perikles bunu istemiştir hiç kuşkusuz, ancak korkarım ki bu öğretimle gerçekleştirilemeyecek bir şeydir. Ve yalnızca çok azının, oldukça önemsiz sayılabilecek bir azınlığın çocuklarını erdemli insanlar kılma gücünden yoksun olduğunu düşünecek olursan, işte sana Thukydidides örneği. Thuky-dides'in de, kendilerine mükemmel bir eğitim verdiği Melesias ve Stephanus adlı iki oğlu vardı. Onlar başkaca bir çok şey yanında Atina'daki en iyi güreşçilerdi, çünkü Thkydides güreş konusunda yetiştirilmek üzere onlardan birini Ksantias'a, diğerini de Eudoxos'a teslim etmişti. Bu ikisi de zamanlarının en iyi güreşçilerinden sayılırdı. Anımsarsın herhalde?

ANYTOS. Onları işitmiştim.

SOKRATES. Erdem öğretilabilir bir şey olsun ve o, bir yandan oğullarını bu pahalı sanatlar-D da yetiştirmek için her türlü özveride bulu-

nurken, diğ er yandan onlara, en ufak bir masraf gerektirmeyen bir şeyi, iyi ve erdemli insanlar olmalarını öğretmekten kaçınırsın. Olacak şey değil! Bana Thukydid es'in değ ersiz bir adam olduğunu, ya da onun hem Atina'da ve hem de müttefik ÷lkelerde çok sayıda dosta sahip olmadığını söylemeyeceksin, herhalde? Perikles oldukça nüfuzlu bir aileden geliyordu ve onun hem burada hem de Yunanistan'ın geri kalan diğ er bölgelerinde büyük bir gücü vardır. Erdem öğ retilebilir bir şey olsaydı, o

E politik sorumluluklarının kendisine bu iş için hiç zaman bırakmadığını düşünerek kendi yurttaşlarımız ya da yabancılar arasında oğ ullarını erdemli kimseler yapacak adamı kesinlikle bulurdu. Hayır, aziz dostum Anytos, o öğ retilebilir bir şey değilmiş gibi görünüyor.

ANYTOS. Bana öyle geliyor ki Sokrates, sen insanları karalamaya dü nden hazırsın. Dinleyecek olursan eğer, benim sana öğ üdüm dik katli olmandır. Senin de bildiğini sandığım gibi, bir insana kötülük yapmak her yerde, iyilik yapmaktan daha kolaydır ve bu burada da kesinlikle böyledir.

SOKRATES. Anytos kızgın görünüyor Menon. Doğrusunu istersen buna pek ş aşırdım diyemem. O benim devlet adamlarımıza iftira ettiğ imi düşünüyor ve dahası kendisinin bunlardan biri olduğ una inanıyor. İftiranın gerçekte ne olduğ unu bilmiyor; bir gün gelip de öğ renecek olursa, beni bağ ıslayacaktır.

Bununla birlikte, sen bana ş unu ş öyle: Senin ÷lkende de benzer yetkin karakterler var mı?

MENON. Evet, kesinlikle.

B SOKRATES. Acaba onlar gençlere öğ retmenlik yapmak için, kendiliklerinden ö ne çıkarlar mı? Onlar birer öğ retmen olduklarını ve erdemini öğ retilebileceğ ini kabul ederler mi?

MENON. Hayır, gerçekte bunu hiç bir biçimde

kabul etmezler. Onların bazen erdemini öğretilbilir olduğunu, bazen de erdemini öğretilemez olduğunu söylediklerini işiteceksin.

SOKRATES. Erdemini öğretilbilir olup olmadığı konusunda bile anlaşılamayan bu insanları erdem öğretmenleri olarak sınıflamak durumunda mıyız?

MENON. Pek sanmıyorum.

SOKRATES. Erdem öğrettiklerini savlayan tek insan öbeği olan Sofistler için ne diyeceğiz? Sofistlerin erdem öğrettiklerini düşünüyor musun?

C MENON. Gorgias'ın en çok beğendiğim yönü, Sokrates, onun hiç bir zaman erdem öğretme savında olmamasıdır; o böyle bir savda bulunmadığı gibi, gerçekte erdem öğretme savı ile ortaya çıkanlara güler.

SOKRATES. Öyleyse sen de Sofistlerin birer öğretmen olduklarını düşünüyor musun?

MENON. Bunun için gerçekte bir şey söyleyemeyeceğim. İnsanların çoğu gibi, ben de tereddüt içindeyim. Bazen onların erdem öğretmeni olduklarını, bazen de onların erdem öğretmeni olmadıklarını düşünüyorum.

D mi? SOKRATES. Bunda senin ve devlet adamlarımızın yalnız olmadığı hiç aklına gelmedi mi? Theognis de sana ve devlet adamlarımıza benzer bir biçimde, bir yerde erdemini öğretilbilir olduğunu bir başka yerde ise erdemini öğretilemez olduğunu söyler.

MENON. Gerçek mi? Nerede?

SOKRATES. Şu dizeleri yazdığı mersiyelerinde:

**Güçlü ve nüfuzlu insanlarla aynı masaya otur.
Onlarla ye iç; büyüklerin teveccühünü kazan-**

maya çalış.

Çünkü iyilerden iyilik öğrenirsin

E Oysa kötü arkadaşlar anlayışını köreltir.

Burada erdem sanki öğretilabilir bir şeymiş gibi konuşmaktadır, değil mi?

MENON. Böyle konuştuğu açık.

SOKRATES. Ancak o başka bir yerde düşüncesini biraz değiştirir :

Anlayış sanatla yaratılsa ve insanların kafasına akıtılsaydı.

Bunu yapabilen insanların cepleri

Kısa sürede büyük paralarla dolardı.

Bundan başka o bir yerde de şöyle söyler:

İyi ve erdemli bir babanın

Bilgece öğütlerle eğitilen oğlu

96 Hiç bir zaman değersiz biri olamaz.

Oysa yaratılıştan değersiz olan birini

Hiçbir öğretmenin becerisi iyi bir insan yapamaz.

Onun nasıl kendi kendisiyle çelişkiye düştüğünü görüyor musun?

MENON. Evet bu açıkça görünüyor.

SOKRATES. Öğretmen olma savında olan kişilerin yalnızca başkalarının öğretmeni olarak görülmemekle kalmayıp, aynı zamanda, konuya ilişkin sağlam bir kavrayıştan yoksun olan ve öğretme savında oldukları konuda

B iyi olmayan kimseler olarak düşünüldükleri, buna karşın aynı konuda iyi oldukları herkeşe kabul edilen kimselerin onun öğretilip öğretilmeyeceği hususunda kararsızlık içinde kaldıkları bir başka konu biliyor musun? İnsanların kafaları bir konuyla ilgili olarak

böylesi bir karışıklık içinde bulunduğu zaman onların gerçek anlamda birer öğretmen olduklarını söyleyebilir misin?

MENON. Kesinlikle hayır.

SOKATES. Pekâla, Sofistler de yetkin nitelikler sergileyen iyi insanlar da erdem öğretmeni değillerse, eminim başka hiç kimse erdem C öğretmeni olamaz ve öğretmenlerin olmadığı yerde, öğrenciler de olmaz.

MENON. Sana tamamiyle katılıyorum.

SOKRATES. Kendisine ilişkin olarak ne öğretmenlerin ne de öğrencilerin var olduğu bir konunun insanlara öğretilebilecek bir konu olmadığını daha önce kabul etmiştik.

MENON. Evet etmiştik.

SOKRATES. Madem ki erdem öğretmenlerinin de öğrencilerinin de var olmadığı ortaya çıkıyor, erdem öyle görünmektedir ki, öğretilemez bir şeydir.

MENON. Bir yanlış yapmadıysak, bunun böyle D olduğu açık; Sokrates ben iyi insanların gerçekten de var olup olmadıklarını ya da ortaya çıktıkları zaman, onların nasıl iyi olduklarını merak ediyorum.

SOKRATES. Menon, senin ve benim yeterince iyi olmadığımız gibi bir kuşku var. Hocalarımız Gorgias ve Prodikos bizi gereği gibi yetiştirmedi. Kendimize kesinlikle bir çekidüzen vermeli ve bizi her nasıl olursa olsun geliştirecek birini bulmaya çalışmalıyız. E Bunu söylerken aklımda son tartışmamız var, çünkü insan eyleminin iyi ve doğru bir biçimde, yalnızca bilginin yol göstericiliği altında yönlendirilmediğini görmeyi başaramadık ve gülünç duruma düştük. Şunun bizi, insanların nasıl iyi insanlar haline getirildiklerini görmekten alıkoyabileceğine inanıyorum.

MENON. Ne demek istiyorsun?

97 SOKRATES. İyi insanların yararlı ya da faydalı kimseler olmak zorunda olduklarını kabul ederken yanılmıyorduk, değil mi? Çünkü başka türlü s olanaksızdır.

MENON. Evet.

SOKRATES. Ve yine işlerimizi iyi bir biçimde çekip çevirirlerse, onların yararlı olacakları üzerinde de anlaşmıştık. Bu da doğruydu, değil mi? I

MENON. Evet.

SOKRATES. Ancak bilginin gerçek bir yol göstericiliğin olmazsa olmaz koşulu olduğu üzerinde ısrar ederken, yanılmışa benziyoruz.

MENON Nasıl yani?

SOKRATES. İzin ver açıklayayım. Bir kimse Larissa'nın ya da dilediğin herhangi bir yerin yolunu bilirse, o oraya gittiği ve kendisiyle birlikte başkalarını da götürdüğünde, iyi ve ehliyetli bir yol gösterici olacaktır. Bunu kabul edeceksin herhalde.

MENON. Hiç kuşkusuz.

SOKRATES. Ancak bir adam, orada daha önce B hiç bulunmamış ve yolu bilmiyor olsa da oraya hangi yoldan gidileceği konusunda doğru bir Karar verirse, o başkalarına da doğrulukla yol gösterecektir, değil mi?

MENON. Evet, gösterecektir.

SOKRATES. Ve diğerinin bilgiye sahip olduğu noktalar üzerinde, o, doğru bir saniya sahip olc.ağu sürece, doğruluğu bilmeyen ancak ona inanan biri olarak, bilgiye sahip olan kişi denli iyi bir yol göstericidir.

MENON. Evet. Onun kadar iyi bir yol göstericidir.

SOKRATES. Öyleyse, doğru sanı, doğru bir biçimde eyleme amacı bakımından, bilgi kadar iyi bir yolgöstericidir. Bilginin doğru eylem için tek yolgösterici olduğunu söylediğimiz zaman, erdemin doğasına ilişkin tartışmamızda gözden kaçırdığımız şey budur. Öyle C görünüyor ki, doğru sanı da vardır.

MENON. öyle görünüyor.

SOKRATES. Demek ki, doğru sanı bilgiden daha az yararlı bir şey değildir.

MENON. Şu farkla ki, bilgiye sahip olan her zaman, buna karşın doğru sanısı olan zaman zaman başarılı olacaktır.

SOKRATES. Ne? O doğru sanıya sahip olduğu sürece daima başarılı olmayacak mıdır?

MENON. Umarım, başarılı olmak durumundadır. Bu durumda, bilgiye niçin doğru sanıdan daha fazla değer verildiğini ve ikisi D arasında nasıl olup da bir farklılık bulunduğunu doğrusu merak ediyorum.

SOKRATES. Bu kadar şaşırmanın nedenini ben sana söyleyeceğim yoksa sen onu biliyor musun?

MENON. Bilmiyorum; söyle lütfen!

SOKRATES. Daedalus'un heykellerini görmediğin için şaşırдың. Belki sizin oralarda onlardan yok.

MENON. Bunlardan neden söz ediyorsun?

SOKRATES. Onlar da, biri onları bir yere bağlamazsa, kaçıp kurtulurlar. Bağlandıkları takdirde, kaçamayıp bağlandıkları yerde kalırlar.

E MENON. Peki **bundan** ne çıkar?

SOKRATES. Onun yapıtlarından, bir yere ipele bağlanmamış bir heykele sahip olursanız, onun değeri pek fazla değildir. O kaçak köle gibi yerinde durmayıp kaçar. Ancak bir yere bağlanmış bir heykel çok değerlidir, çünkü onlar nefis yaratılardır. Ve bunun doğru sanılar konusuyla bir ilişkisi olduğunu söyleyebilirim. Doğru sanılar da güzel şeyler olup, kendi yerlerinde kaldıkları sürece, insanlara çok yararlı olurlar; ancak onlar da

98 aynı yerde uzun süre kalmayacaklardır. Doğru sanılar da, tıpkı Daedalüs'un heykelleri gibi, insanın zihninden kaçıp kurtulurlar, bu nedenle onlar, nedenin düşünülerek bulunması suretiyle, bir yer2 bağlanıncaya dek pek bir değer taşımazlar Bu işlem, dostum Menon daha önce kabul etmiş olduğumuz gibi, anımsamadan başka bir şey değildir. Onlar bir kez bir yere bağlanınca, bilgi haline gelip sabit olurlar. Bilginin doğru sanıdan daha değerli bir şey olmasının nedeni budur. Birini diğerinden ayıran işte bu bağdır.

MENON. O kesinlikle böyle bir şeye benziyor.

B SOKRATES. Benziyor hiç kuşkusuz, çünkü ben konuyu bilmiyorum ancak yalnızca bir analojiyi kullanıyorum. Ancak doğru sanı ve bilginin farklı olduklarını söylemenin yalnızca bir tahmin olmadığından eminim. Bilme savında bulunduğum pek az şey vardır, ancak en azından doğru sanıyla bilginin birbirlerinden farklı olduğu, diğerleri her ne olursa olsun, bildiğim pek az şey arasında yer alır.

MENON. Çok haklısın.

SOKRATES. Doğru sanımn, herhangi bir eylemi yönlendirdiği zaman bilgi denli iyi sonuçlar verdiği de doğru mudur?

MENON. Evet bu da doğrudur, sanıyorum.

C SOKRATES. Öyle ki pratik amaçlar yönünden doğru sanı bilgiden daha az yararlı değildir, tıplı doğru sanıya sahip olan insanın bilgiye sahip olan bir kimseden daha az yararlı olmaması gibi.

MENON. Çok doğru.

SOKRATES. İyi ve erdemli insanın yararlı biri olduğunu daha önce kabul etmiştik.

MENON. Evet, etmiştik.

SOKRATES. Öyleyse, özetleyecek olursak: Toplum için iyi ve yararlı olan insanların var olduğunu kabul ettiğimizde, onları iyi ve yararlı kılan yalnızca bilgi değil, ancak aynı zamanda doğru sanıdır ve bunlardan ne bilgi ne de doğru sanı doğadan gelir, fakat her ikisi de
D daha sonra kazanılır — yoksa sen bu ikisinden biri ya da diğerinin doğal olduğunu mu düşünüyorsun?

MENON. Hayır.

SOKRATES. Her ikisi de sonradan kazanılıyorsa, iyi ve erdemli insanların kendileri doğaları itibarıyla iyi değildirler.

MENON. Hayır, değildirler.

SOKRATES. Durum böyle olduğundan, bundan sonra iyi ve erdemli insanların erdemlerinin öğretimle ilgili bir konu olup olmadığını araştırdık ve erdemın bilgi ise eğer, öğretilene ve bunun tersine, erdemın öğretilen bir şeyse, onun bilgi olacağına karar verdik.

"MENON. Evet.

E SOKRATES. Bundan sonra, erdem öğretmenleri varsa onun öğretilenliğini,

ancak tek bir erdem öğretmeni bile olmazsa, onun öğretilmeyeceğini düşündük.

MENON. Evet öyle olmuştu.

SOKRATES. Ancak erdem öğreten tek bir öğretmen bile bulunmadığını ve erdem öğretilmediğinden, onun bilgi olmadığını kabul ettik.

MENON. Evet ettik.

SOKRATES. Aynı zamanda onun iyi bir şey olduğunu ve yararlı ve iyi bir şey olmanın doğru bir yol göstericilik sunmaktan oluştuğunu da kabul etmiştik.

MENON. Evet.

- 99 SOKRATES. Ve bu iki şey, doğru sanı ve bilgi doğru bir biçimde yönlendiren ve onlara sahip olmanın bir insanı gerçek bir yol gösterici yaptığı tek şeylerdir. Rastlantıyı dışta bırakabiliriz, çünkü raslantı sonucu doğru çıkan bir şey insansal yönetim ve yönlendirmenin bir sonucu değildir ve insansal denetimin doğru hedeflere götürdüğü yerde, bu iki ilkenin, doğru sanı ve bilginin yol gösterici olduklarını söyleyebiliriz.

MENON. Seninle aynı fikirdeyim.

SOKRATES. Erdem öğretilmediğine göre, onun bilgi olduğuna inanmamız bundan böyle söz konusu değildir. Bu durumda iki iyi ve yararlı ilkemizden biri dışlanır ve bilgi toplumsal yaşamda bir yol gösterici olmaktan çıkar.

MENON. Evet, çıkar.

SOKRATES. Themistokles, ve Anytos'un biraz önce kendilerinden söz ettiği kimseler gibi adamlar demek ki, ülkelerimizde önderlik

konumuna, bir bilgeliğe sahip olmakla yükselmiş değillerdir. Bu olgu, yani bu seçkin önderlerin konumlarını ve saygınlıklarını bilgiye borçlu olmadıkları olgusu, onların başkalarını da neden kendileri gibi yapamadıklarını açıklayacaktır.

MENON. Herşey hiç kuşkusuz, söylediğin gibidir, Sokrates.

C SOKRATES. Bu olgu bize yalnızca diğer almaşığı, yarçı devlet adamlarının ülkelerinin gönenç düzeyini yükseltirken kullandıkları şeyin iyi bir amaçla yapılmış bir tahmin olduğu almaşığını bırakıyor. Devlet adamlarının bilgi açısından konumları, tanrısal esin altında bir çok doğruyu dile getiren, ancak söyledikleri şeylere ilişkin olarak hiçbir bilgileri olmayan peygamberlerin ve kâhinlerin durumlarından hiç farklı değildir.

MENON. Buna benzer bir şey olmalı.

SOKRATES. Bilinçli hiçbir düşünce olmaksızın. yaptıkları ya da söyledikleri her şeyde çok büyük ölçüde ve tekrar tekrar başarılı olan bu adamların tanrısal kimseler olduğunu kabul etmemiz gerekmez mi?

MENON. Kesinlikle etmeliyiz.

D SOKRATES. Sözünü ettiğim kâhin rahiplere ve peygamberlere ve her tür ozana bu adı verirken, öyleyse, doğru iş yapıyoruz. Konuşmalarıyla, kendilerine ilişkin olarak hiçbir bilgiye sahip olmadıkları büyük işler başardıkları zaman, devlet adamları da, diğerlerinden daha az olmamak üzere, tanrısal etki altında eyleyen, tanrının lütfuna mazhar olmuş esinli kimseler olarak görülmek durumundadırlar.

MENON. Kesinlikle.

SOKRATES. Kadmlar, bilirsin Menon, iyi ve

erdemli insanlara "tanrısal" derler; aynı şekilde, Ispartalılar da, bir insanı övmek istedikleri zaman, "o tannsal bir adamdır" diye konuşurlar.

E MENON. Dostumuz Anytos bunları söylediğin için senin başını ağrıtabilirse de, söylediğin şeyler bana doğruymuş gibi geliyor.

SOKRATES. Elimden ne gelir ki. Onunla bir başka zaman konuşacağız. Bu tartışmada söylediğimiz her şey ve sorduğumuz tüm sorular doğruysa, erdem ne doğadan gelecek ne de sonradan öğretimle kazanılacaktır. Erdemli bir kimse, o kendisi gibi başka, erdemli kimseler yaratabilen bir devlet adamı olmadıkça,
100 her kim olursa olsun erdeme, erdemi üzerinde düşünmeksizin, tanrının lütfü sayesinde sahip olur. Erdemini başkalarına aktarabilen bir devlet adamı var olsaydı, o ölümler arasında, Homeros'un "Hades ülkesinde diğerlerinin yalnızca öteye beriye dolaşan gölgeler oldukları yerde, kendisine egemen olan tek odur" diye betimlediği Tiresias ne olduysa, yaşayanlar arasında öyle olacaktı. Erdem söz konusu olduğunda, o tıpkı Tiresias gibi gölgeler arasında sağlam bir gerçeklik olacaktı.

B MENON. Çok güzel, söyledin Sokrates.

SOKRATES. Öyleyse, buradaki akıl yürütmemizde erdeme sahip olan her kimse, erdemi tanrının lütfuyla kazanmıştır. Ancak insanların erdemi nasıl kazandıklarını sormazdan önce, erdem kendinde ve kendi başına ne olduğunu buluncaya dek, erdem konusundaki doğrulan anlamamız söz konusu olmayacak. Şimdi benim için gitmek zamanı; senden ricam, şimdi inandığın şeylerin doğru olduğu konusunda onu ikna ederek Anytos'un kızgınlığını yatıştırman. Bunu başarırısan, Atinalıların sana teşekkür etmek için bir nedenleri olur.